

BETÆNKNING

afgivet af
Udvalget vedrørende revision af

ALMINDELIGE BETINGELSER
FOR ARBEJDER OG
LEVERANCER

Afgivet den 16. september 1971

ex. 2

BETÆNKNING NR. 620

KØBENHAVN 1971

ISBN 87 503 11808

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

Indholdsfortegnelse

	Side
Kapitel 1. <i>Udvalgets nedsættelse og arbejde</i>	5
Baggrund	5
Nedsættelse og kommissorium	5
Underudvalg	8
Arbejdsmetode	9
Hovedtræk i udvalgets forslag	9
Kapitel 2. <i>Udvalgets forslag med tilknyttede bemærkninger</i>	11
A. Aftalegrundlaget	14
§ 1. Betingelsernes område og fravigelighed	14
§ 2. Bygherrens udbud	14
§ 3. Entreprenørens tilbud og licitation	16
§ 4. Entrepriseaftalen	18
§ 5. Fejl og uoverensstemmelser i grundlaget for aftalen	19
B. Entreprisens udførelse	20
§ 6. Entreprisens omfang og art	20
§ 7. Bygherrens egne ydelser	21
§ 8. Forandring i entreprisen	21
§ 9. Fortidsminder	21
C. Repræsentation og samvirke	22
§ 10. Bygherrens tilsyn	22
§ 11. Byggemøder	23
§ 12. Entreprenørens personale	23
§ 13. Bygherrens og entreprenørens ophold i udlandet	24
§ 14. Samvirke med andre entreprenører	24
D. Tidsfrister	24
§ 15. Entreprenøren	24
§ 16. Bygherren	25
E. Aflevering	25
§ 17.	25
F. Ansvar og risiko, bortset fra ophævelse	26
I Generelt	26
§ 18. Hovedregel mellem bygherre og entreprenør	26
II For forsinkelse	27
§ 19. Entreprenøren	27
§ 20. Bygherren	27
III For mangler	27
§ 21. Indtil afleveringen og ved afleveringen	28
§ 22. Efter afleveringen	29

	Side
G. Ophævelse	30
§ 23. På grund af forsinkelse eller arbejdets udførelse	30
§ 24. Entreprenørens konkurs, likvidation og død	31
H. Økonomi	31
§ 25. Entreprenørens sikkerhedsstillelse	31
S 26. Betaling	32
§ 27. Ejendomsret til materialer og leverancer	35
§ 28. Bygherrens sikkerhedsstillelse	36
§ 29. Transport på entreprisenssummen	36
I. Tvister	37
§ 30. Syn og skøn	37
§ 31. Voldgift	39

BILAG

Nr. 1. Skrivelse af 29. september 1967 fra ministeren for offentlige arbejder til kommissarius ved statens ekspropriationer i Jylland F. J. Boas	43
Nr. 2. »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« af 7. september 1951	44
Nr. 3. Lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation m.v.	52
Nr. 4. Licitationskommissionens betænkning af 1962, afsnit 23	54
Nr. 5. Lov nr. 314 af 18. juni 1969 om naturfredning, kapitel VII	55
Nr. 6. Cirkulæreskrivelse af 18. marts 1971 fra justitsministeriet til statens styrelser	57
Nr. 7. Retsplejerådets udkast af 9. februar 1971 til lov om voldgift	58

KAPITEL 1

Udvalgets nedsættelse og arbejde.

Baggrund.

I slutningen af forrige og i begyndelsen af indeværende århundrede fremkom med statslig approbation de første »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«. Bestemmelserne var bestemt til at gælde for statsbaneanlæg og vandbygningsarbejder, og betingelserne blev tillige approberet til anvendelse ved de koncessionerede privatbaneanlæg.

I årene 1910-12 udarbejdede et af Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Håndværk nedsat udvalg med udgangspunkt i et af ministeren for offentlige arbejder den 28. januar 1904 approberet sæt betingelser et forslag, der ikke var begrænset til at gælde alene for bestemte arter af arbejder. På grundlag af dette forslag, og efter at der efter forelæggelse i årene 1913-15 for offentlige bygherrer, tekniker- og entreprenørorganisationer var foretaget visse ændringer, udfærdigede ministeriet for offentlige arbejder den 20. maj 1915 et nyt sæt »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«.

Ministeriet udfærdigede ændrede udgaver af disse betingelser i årene 1919, 1923, 1926, 1927 og 1938, men en generel revision fandt først sted i 1949-51 på foranledning af en række bygherre-, entreprenør- og teknikerorganisationer. Det bredt sammensatte udvalg fremlagde i enighed et forslag, der på flere punkter indeholdt væsentlige nydannelser. I systematisk henseende søgte udvalget derimod så vidt muligt at henholde sig til de tidligere »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«. Overensstemmende med udvalgets forslag udfærdigede ministeriet for offentlige arbejder

herefter - for så vidt angår byggearbejder i almindelighed i samarbejde med indenrigs- og boligministeriet - de indtil nu gældende »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« af 7. september 1951.

Der forelå nu for første gang standardbetingelser om en lang række væsentlige forhold, som fra første færd var blevet til i et samarbejde mellem samtlige byggeriets parter, og som derfor var egnede til at indgå som fundamentet i entrepriseaftaler vedrørende såvel offentlige som private bygge- og anlægsarbejder.

Nedsættelse og kommissorium.

I en skrivelse af 19. december 1966 til ministeren for offentlige arbejder opfordrede Håndværksrådet til nedsættelse af et nyt revisionsudvalg. Der henvises til den siden 1951 stedfundne kraftige udvikling inden for dansk byggeri og anlægsvirksomhed og til, at betingelserne i stadig stigende grad blev fraveget såvel i udbudsbetingelser som ved tilbudsforbehold. Efter at erklæringer var indhentet fra myndigheder og organisationer, besluttede ministeren for offentlige arbejder at nedsætte det ønskede revisionsudvalg.

Udvalgets formand blev udpeget i skrivelse af 29. september 1967 (bilag 1), hvori det bl.a. hedder:

»»Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« har hidtil i meget betydeligt omfang dannet en del af det retlige grundlag for entreprisekontrakter, men i de senere år har imidlertid udbydere og måske navnlig tilbudsgivere i stigende omfang fordret ændringer eller tilføjelser til dette fravigelige regelsæt, og senest har flere organisationer af tilbudsgivere over for monopoltilsynet anmeldt en række standardforbehold, der i betydelig grad fraviger »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«.

Da disse omstændigheder - set på baggrund af den kraftige udvikling i teknisk og kvantitativ henseende inden for bygge- og anlægsvirksomheden og de hermed forbundne konsekvenser af såvel samfundsøkonomisk som privatøkonomisk, organisationsmæssig og faglig art - kunne være udtryk for, at de omhandlede almindelige betingelser ikke er tidssvarende, har ministeriet besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave så hurtigt som muligt grundigt at gennemgå »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« af 7. september 1951 og fremkomme med indstilling om, i hvilket omfang og på hvilken måde sådanne standardforbehold bør indarbejdes i de almindelige betingelser. Udvalget skal endvidere have til opgave at vurdere, om der i øvrigt er behov for en revision af betingelsernes tekst, systematik og indhold, herunder eksempelvis

om den tekniske udvikling inden for elementbyggeri og anlægsarbejder bør betinge, at der for sådanne eller andre områders vedkommende indarbejdes særbestemmelser. Endelig bør det overvejes, i hvilket omfang den ny lovgivning om licitation giver anledning til ændringer i »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«.

Efter opfordring til myndigheder og organisationer i en skrivelse af samme dato modtog ministeriet for offentlige arbejder i tiden frem til februar 1968 indstillinger om medlemmer, hvorefter udvalget endeligt blev nedsat ved beskikkelser af 18. marts 1968.

Udvalgets sammensætning.

Ved nedsættelsen den 18. marts 1968 fik udvalget følgende sammensætning:

Indstillet af:

Kommissarius ved statens ekspropriationer i Jylland <i>F. J. Boas</i> (formand),	
Direktør <i>K. Hansen</i> ,	Fællesorganisationen af almen-nyttige danske boligselskaber.
Landsretssagfører <i>. C. Mortensen</i> ,	Bygge-Societetet for Danmark.
Direktør, civilingeniør <i>J. Vikens</i> ,	Entreprenørforeningen.
Fuldmægtig, nu juridisk konsulent <i>E. Ross Pedersen</i> ,	Håndværksrådet.
Fuldmægtig <i>Aage Munk</i> ,	Byggefagenes koop. landssammenslutning.
Ekspeditionssekretær, nu kontorchef <i>Tage Sørensen</i> ,	Boligministeriet.
Arkitekt, m.a.a. <i>E. Løkkegaard</i> ,	Boligministeriet.
Ekspeditionssekretær, nu kontorchef <i>Jens Seltner</i> ,	Handelsministeriet.
Kontorchef <i>Carsten Jess</i> ,	Indenrigsministeriet.
Kontorchef <i>Frode Christensen</i> ,	Forsvarsministeriet.
Afdelingsingeniør, nu overingeniør <i>H. Lorentzen</i> ,	Generaldirektoratet for statsbanerne.

Civilingeniør <i>E. Winther,</i>	Luftfartsdirektoratet.
Kontorchef, fru <i>Karen Poulsen,</i>	Monopoltilsynet.
Landsdommer <i>Erik Jensen,</i>	Den danske Dommerforening.
Landsretssagfører, dr. jur. <i>Axel H. Pedersen,</i>	Advokatrådet.
Chefarkitekt <i>Hans Nielsen,</i>	Danske Arkitekters Landsforbund.
Afdelingsingeniør <i>Otto Husted,</i>	Dansk Ingeniørforening.
Civilingeniør, dr. phil. <i>P. W. Marke,</i>	Foreningen af rådgivende ingeniører.
Ingeniør <i>Erik F. Qvist,</i>	Ingeniør-Sammenslutningen.
Rådgivende ingeniør <i>Børge Andersens,</i>	Ingeniør-Sammenslutningens rådgivende ingeniører.
Amtsvejinspektør <i>J. M. Olsen,</i>	Amtsvej inspektørforeningen i Danmark.
Stadsingeniør <i>Poul Møller,</i>	Stads- og Havneingeniørforeningen i Danmark.
Civilingeniør <i>Henning Svendsen,</i>	Industrirådet.
Folketingsmedlem <i>Axel Ivan Pedersen,</i>	Den danske Købstadforening og foreningen »Bymæssige Kommuner«.
Kredsformand <i>Aage Bjørn Jacobsen,</i>	Amtsrådsforeningen i Danmark og De samvirkende Sognerådsforeninger.
Stadsarkitekt <i>Johan Pedersen,</i>	Frederiksberg og Københavns kommunalbestyrelser.
Vandbygningsdirektør <i>K. Otterstrøm,</i>	Ministeriet for off. arbejder.
Kontorchef <i>Poul Hansen,</i>	Ministeriet for off. arbejder.

Som sekretærer beskikkedes ekspeditionssekretær E. Alsøe, ministeriet for offentlige arbejder, fuldmægtig, nu ekspeditionssekretær Poul E. W. Bugge, ministeriet for offentlige arbejder, og ekspeditionssekretær Alf Mortensen, boligministeriet.

Den 14. oktober 1968 blev udvalget suppleret med kontorchef Ove Skands, ministeriet for offentlige arbejder.

Under udvalgets arbejde er der i øvrigt sket følgende ændringer i udvalgets og sekretariatets sammensætning:

Den 3. maj 1968 afløste direktør Henrik Heie fuldmægtig Aage Munk som repræsentant for Byggefagenes kooperative landssammenslutning.

Den 25. august 1969 afløste stadsarkitekt Frode Jørgensen stadsarkitekt Johan Pedersen som repræsentant for Frederiksberg og Københavns kommunalbestyrelser.

Den 30. oktober 1969 afløste fuldmægtig, nu ekspeditionssekretær F. Lethan, boligministeriet, ekspeditionssekretær Alf Mortensen, boligministeriet, i udvalgets sekretariat.

Den 2. januar 1970 afløste kontorchef E. Engberg kontorchef Tage Sørensen som repræsentant for boligministeriet.

Den 14. september 1970 afløste gårdejer Jacob Sørensen kredsformand Aage Bjørn Jacobsen som repræsentant for Amtsrådsforeningen i Danmark.

Den 5. februar 1971 afløste ingeniør Svend Christensen civilingeniør E. Winther som repræsentant for luftfartsdirektoratet, og civilingeniør Ole Trolle afløste civilingeniør, dr. phil. Poul W. Marke som repræsentant for Foreningen af rådgivende ingeniører.

Ud over medlemmerne har kontorchef Viggo Nielsen, ministeriet for kulturelle anliggender, deltaget i udvalgsarbejdet.

Endvidere har stadsarkitekt Johan Pedersen og stadsarkitekt Frode Jørgensen i såvel plenum som underudvalg ladet give møde ved direktør Viggo Mortensen, vicedirektør Bjarne Andersen og kontorchef Viggo Jessen, alle Københavns belysningsvæsen.

Underudvalg

På udvalgets plenummøde den 27. maj 1968 blev det besluttet at nedsætte følgende underudvalg, der ved arbejdets afslutning i de en-

kelte underudvalg havde følgende sammensætning:

Underudvalg I (om AB 1951, §§ 1-3: Udbud, tilbud m.m.).

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Stadsarkitekt Frode Jørgensen (oprindelig stadsarkitekt Johan Pedersen).
Overingeniør H. Lorentzen.
Chefarkitekt Hans Nielsen.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.
Kontorchef, fru Karen Poulsen.
Direktør J. Vikens.

Underudvalg II (om AB 1951, §§ 4-12, 14, 17, 20-21 og 23: Sikkerhedsstillelse m.m.).

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Direktør K. Hansen.
Landsretssagfører, dr. jur. Axel H. Pedersen.
Folketingsmedlem Axel Ivan Pedersen.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.
Direktør J. Vikens.

Underudvalg III (om AB 1951, § 22: Betaling).

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Direktør Henrik Heie.
Landsretssagfører I. C. Mortensen.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.
Kontorchef Jens Selmer.
Direktør J. Vikens.
Civilingeniør E. Winther.

Underudvalg IV (om AB 1951, §§ 13, 16, 18 og 19: Risiko og ansvar).

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Kontorchef E. Engberg (oprindelig kontorchef Tage Sørensen).
Direktør K. Hansen.
Landsdommer Erik Jensen.
Civilingeniør, dr. phil. P. W. Marke.
Landsretssagfører I. C. Mortensen.
Vandbygningsdirektør K. Otterstrøm.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.
Direktør J. Vikens.

Formanden har endvidere med udvalgets efterfølgende tilslutning nedsat:

Underudvalg V (om AB 1951, § 15: Oldsager).

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Direktør K. Hansen.

Kontorchef Viggo Nielsen.
Landsretssagfører, dr. jur. Axel H. Pedersen.
Folketingsmedlem Axel Ivan Pedersen.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.
Direktør J. Vikens.

Underudvalg VI (om AB 1951, § 24: Tvistigheder).

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Direktør K. Hansen.
Afdelingsingeniør Otto Husted.
Landsdommer Erik Jensen.
Overingeniør H. Lorentzen.
Landsretssagfører I. C. Mortensen.
Landsretssagfører, dr. jur. Axel H. Pedersen.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.
Kontorchef O. Skands.

Der er endelig etableret en *arbejdsgruppe*, bestående af:

Kommissarius F. J. Boas (formand).
Landsretssagfører I. C. Mortensen.
Juridisk konsulent E. Ross Pedersen.

Hovedudvalgets sekretariat har forestået sekretariatsarbejdet for samtlige underudvalg og for arbejdsgruppen.

Arbejdsmetode.

Med udgangspunkt i »Almindelige betingelser« af 1951 har underudvalgene drøftet emneområder med en indbyrdes sammenhæng og derefter udarbejdet formulerede forslag til eventuelle ændringer og tilføjelser til de hidtidige bestemmelser. I et vist omfang har udgangspunktet for underudvalgenes drøftelser været formulerede forslag, udarbejdet af arbejdsgruppen.

På grundlag af underudvalgenes vedtagelser har arbejdsgruppen foretaget en koordinerende gennemgang i sammenhæng og udarbejdet et samlet forslag, herunder forslag til en ændret systematik.

Det af arbejdsgruppen udarbejdede samlede forslag er gennemgået og med visse ændringer godkendt i en afsluttende møderække i plenum.

Der er - ud over sekretariatsmøder og møder med myndigheder og organisationer, der ikke er repræsenteret i udvalget - afholdt 76 møder, der fordeler sig således:

Underudvalg I : 16 møder.
Underudvalg II : 7 møder.
Underudvalg III: 6 møder.
Underudvalg IV: 12 møder.
Underudvalg V : 2 møder.
Underudvalg VI: 5 møder.
Arbejdsgruppen : 23 møder.
Plenum : 5 møder.

Hovedtræk i udvalgets forslag.

Under hensyn til den siden 1951 stedfundne udvikling stiller udvalget forslag om en række væsentlige ændringer i forhold til de nugældende »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«. Også i systematisk henseende adskiller forslaget sig i væsentlig grad fra »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« af 1951.

Idet der med hensyn til de foreslåede ændringer helt skal henvises til udvalgets forslag med bemærkninger, der er gengivet i kapitel 2, skal på dette sted blot nævnes, at der i § 1 er stillet forslag om en ny bestemmelse om Almindelige betingelsers område og fravigelighed. §§ 2 og 3 om bygherrens udbud og entreprenørens tilbud og licitation er omarbejdet under hensyn til licitationsloven af 8. juni 1966, ligesom § 9 om fortidsminder er ændret på grund af den nye naturfredningslov af 18. juni 1969. I reglerne om tidsfrister (§§ 15 og 16) er der foretaget væsentlige ændringer. Det samme gælder reglerne om mangler (§§ 21-22) og om betaling (§ 26). I §§ 30-31 er der foreslået nye bestemmelser om syn og skøn og om voldgift. Endelig er der i de øvrige paragraffer stillet forslag om en række ændringer og moderniseringer.

KAPITEL 2

Udvalgets forslag med tilknyttede bemærkninger.

ALMINDELIGE BETINGELSER

for

arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed

- A. *Aftalegrundlaget.*
- § 1. Betingelsernes område og fravigelighed.
 - § 2. Bygherrens udbud.
 - § 3. Entreprenørens tilbud og licitation.
 - § 4. Entreprisaftalen.
 - § 5. Fejl og uoverensstemmelser i grundlaget for aftalen.
- B. *Entreprisens udførelse.*
- § 6. Entreprisens omfang og art.
 - § 7. Bygherrens egne ydelser.
 - § 8. Forandring i entreprisen.
 - § 9. Fortidsminder.
- C. *Repræsentation og samvirke.*
- § 10. Bygherrens tilsyn.
 - § 11. Byggemøder.
 - § 12. Entreprenørens personale.
 - § 13. Bygherrens og entreprenørens ophold i udlandet.
 - § 14. Samvirke med andre entreprenører.
- D. *Tidsfrister.*
- § 15. Entreprenøren.
 - § 16. Bygherren.
- E. *Aflevering.*
- § 17.
- F. *Ansvar og risiko, bortset fra ophævelse.*
- I Generelt.
 - § 18. Hovedregel mellem bygherre og entreprenør.
 - II For forsinkelse.
 - § 19. Entreprenøren.
 - § 20. Bygherren.
 - III For mangler.
 - § 21. Indtil afleveringen og ved afleveringen.
 - § 22. Efter afleveringen.
- G. *Ophævelse.*
- S 23. På grund af forsinkelse eller arbejdets udførelse.
 - S 24. Entreprenørens konkurs, likvidation og død.
- H. *Økonomi.*
- § 25. Entreprenørens sikkerhedsstillelse.
 - § 26. Betaling.
 - § 27. Ejendomsret til materialer og leverancer.
 - § 28. Bygherrens sikkerhedsstillelse.
 - § 29. Transport på entreprisens summen.
- I. *Tvister.*
- § 30. Syn og skøn.
 - § 31. Voldgift.

Forslag

A. Aftalegrundlaget.

§ 1. Betingelsernes område og fravigelighed.

Stk. 1. De almindelige betingelser indgår som led i aftaler om arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed.

Stk. 2. Ved leverancer er i nedenstående bestemmelser »bygherren« at forstå som køberen og »entreprenøren« som sælgeren.

Stk. 3. Når de almindelige betingelser anvendes, er bestemmelser om fravigelse af reglerne kun gældende, når de tydeligt og udtrykkeligt angiver, på hvilke punkter fravigelse skal ske.

§ 2. Bygherrens udbud.

Stk. 1. Ved udbud forstås bygherrens opfordring til at fremkomme med tilbud. Dersom tilbud indhentes ved bunden eller offentlig licitation*)!), skal dette udtrykkeligt oplyses ved udbuddet.

*) Jfr. omstående optrykte lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation m.v.

t) Bilag 3.

Bemærkninger

Ad A.

Ad § 1.

Ad stk. 1. Udvalget har drøftet anvendelsesområdet for de foreslåede nye regler, herunder navnlig, om der var behov for at formulere regler, der særligt tager sigte på leverancer.

Under hensyn til vanskelighederne ved at formulere regler, der kan dække samtlige forekommende leveranceformer, har udvalget ment, at anvendelsesområdet for AB bør være det samme som hidtil, idet det dog er anset for hensigtsmæssigt i teksten at præcisere, at reglerne tager sigte på arbejder og leverancer indenfor bygge- og anlægsvirksomhed på samme måde, som licitationsloven gør det.

Såfremt der er behov for særlige supplerende regler for visse arbejds- og leveranceområder, bør sådanne regler udarbejdes ved samarbejde mellem de interesserede parter. Da licitationsreglerne, jfr. bemærkninger til § 3, stk. 3 og 4, ikke er medtaget i AB's tekst, vil anvendelsen af AB uden for licitationslovens område ikke uden en særlig tilkendegivelse tilvejebringe en retstilstand svarende til denne. Definitionerne i licitationsloven, hvortil henvises i noten til S 2, stk. 1, antages dog at gælde også uden for lovens område, når AB finder anvendelse.

Ad stk. 2. Disse definitioner, som hidtil har været anført i overskriften til AB 1951††), er det fundet hensigtsmæssigt at optage i selve teksten.

Ad stk. 3. AB skal som hidtil være fravigelige. Det er fundet hensigtsmæssigt, at dette udtrykkeligt fremgår af teksten. Samtidig er der stillet det krav til fravigende bestemmelser, at de tydeligt og udtrykkeligt angiver, hvilke punkter i AB der tilsigtes fraveget ved den pågældende ændringsbestemmelse.

Ad § 2.

Ad stk. 1. Det er anset for hensigtsmæssigt at indføre en definition af begrebet »udbud«.

††) Bilag 2.

Stk. 2. I forbindelse med udbuddet skal gives de oplysninger, som er nødvendige for udarbejdelsen af tilbud. Udbudsmaterialet skal indeholde en tidsplan, og ved private bygge- og anlægsarbejder skal det i almindelighed tillige indeholde en finansieringsplan. Det skal af udbudsmaterialet fremgå hvilke sanktionsbestemmelser, der skal gælde for det tilfælde, at tidsfrister ikke overholdes. Udbudsmaterialet skal indeholde oplysning om eventuelle tinglyste bestemmelser om fortidsminder.

Stk. 3. Det skal i forbindelse med udbuddet oplyses, hvorvidt der ønskes sikkerhedsstillelse for tilbagelevering af udbudsmaterialet. Sikkerhedsstillelsen kan ske som bank- eller sparekassegaranti, kautionforsikring eller med bygherrens godkendelse på anden måde. Ved tilbagelevering af udbudsmaterialet i hel og ubeskadiget stand inden udløbet af en rimelig frist skal sikkerhedsstillelsen straks frigives, uanset om den pågældende har afgivet tilbud.

Stk. 4. Når bygherren ved udbuddet har erklæret at ville modtage alternative tilbud, kan han samtidig forlange, at der tillige afgives tilbud på det til bygherrens udbud hørende udbudelsesgrundlag, jfr. § 3, stk. 3.

Stk. 5. Bygherren kan med henblik på en vurdering af de indkomne tilbud ved udbuddet stille krav om tilbuddets form. Han kan her-

Ad stk. 2. De »nødvendige« oplysninger vil normalt omfatte tegninger og beskrivelse, men det har ved bestemmelsens udformning været tanken ikke at ville udelukke, at et arbejde udbydes i totalentreprise eller på grundlag af programprojekt. Kravet om en tidsplan er nyt og skyldes, at en sådan plan i stigende grad er nødvendig ved moderne byggeri og anlægsvirksomhed, men hvor detaljeret planen skal være, må afhænge af behovet i de enkelte tilfælde. Ved statslige og kommunale arbejder udarbejdes normalt ikke finansieringsplan, hvilket modsætningsvis fremgår af bestemmelsen. Det er tillige fundet rimeligt, at der allerede i udbuddet tages stilling til, hvilke sanktionsbestemmelser der ønskes benyttet ved overskridelse af tidsfrister.

Ad stk. 3. Reglen om frigivelse af sikkerhed også til ikke-bydende er indsat i overensstemmelse med de synspunkter, der herskede i licitationskommissionen. Udvalget har yderligere fundet det rigtigt at tillade de interesserede at stille den ønskede sikkerhed på anden måde end ved et kontant depositum, men man har ikke villet udelukke en kontant sikkerhedsstillelse, som måske vil blive den mest anvendte form, navnlig ved mindre entrepriser.

Ad AB 1951 § 1, stk. 4 og 5.

»Forinden licitation afholdes, bør det være klargjort, hvilke af reglerne i den i overensstemmelse med prisloven til enhver tid bestående licitationsordning, der er gældende for licitationen«.

»Udbydelse af et arbejde i ny licitation må først finde sted, efter at bygherren har givet deltagerne i den foregående licitation skriftlig meddelelse om, at denne er annulleret«.

Udeladelse af disse bestemmelser skyldes fremkomsten af lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation m.v., der nu finder anvendelse indenfor dette område.

Ad stk. 4. Reglen er ny og sigter på, at udbyderen skal kunne sikre sig mod, at der udelukkende afgives alternative tilbud.

Ad stk. 5. Det er af praktiske, sammenligningsmæssige grunde fundet rigtigt, at der gives udbyderen adgang til at forlange tilbuddene

under forlange, at tilbud udfærdiges med en rimelig specifikation af tilbudssummen på dertil af ham leverede blanketter eller efter en nærmere angiven ordlyd. Dersom tilbuddet eller dele heraf skal afgives som enhedspriser, skal bygherren angive, hvilken vægt der ved vurderingen af tilbuddets samlede størrelse vil blive tillagt de enkelte enhedspriser.

Stk. 6. De oplysninger, der gives i forbindelse med udbuddet, og materiale, der udleveres samtidig med eller senere end udbuddet, skal fremtræde skriftligt i fuldstændigt enslydende form for alle, der ønsker at give tilbud. Dersom bygherren efter udbuddet giver oplysninger, som supplerer det udleverede udbudsmateriale, skal han omgående skriftligt meddele de samme oplysninger til alle, der fra ham har modtaget udbudsmaterialet.

§ 3. *Entreprenørens tilbud og licitation.*

udfærdiget i en bestemt form. Man finder det endvidere berettiget, at udbyderen for at kunne foretage en vurdering af det enkelte tilbud og en sammenligning af de afgivne tilbud får adgang til at fordre en rimelig specifikation af tilbudssummen. Et krav om, at tilbuddet skal være ledsaget af sædvanlige tilbudslistes, vil ligge indenfor, hvad udbyderen i medfør af denne bestemmelse kan foreskrive. Bestemmelsen berettiger derimod ikke bygherren til at påbyde tilbudsgiveren at foretage specifikationer, som alene tjener andre formål end de ovennævnte, eller som pålægger de bydende omkostninger eller arbejde, som ikke står i rimeligt forhold til den betydning, specifikationen kan have for bygherrens vurdering af licitationen. Forslaget repræsenterer en indskrænkning i forhold til den eksisterende § 2, stk. 1, der efter ordlyden giver bygherren ubegrænset ret til at forlange specifikation.

Reglen i 3. punktum sigter på at tydeliggøre udbudsgrundlaget.

Ad stk. 6. Bestemmelsen i 1. punktum er ny og har til hensigt at sikre, at alle bydende afgiver tilbud på et fuldstændig ensartet grundlag. 2. punktum er med visse redaktionelle ændringer en gentagelse af den gamle § 1, stk. 3.

Ad § 3. Generelt.

Den hidtidige bestemmelse i AB 1951 og § 2, stk. 1, er erstattet af den noget omarbejdede bestemmelse i udkastets § 2, stk. 5, jfr. herom ovenfor.

Det har under gennemgangen i udvalget af den hidtidige § 2, stk. 1 været drøftet dels, i hvilket omfang tilbudsgiveren ved tilbudsgivningen kan anvendes standardtilbudsblanketter, dels hvilke konsekvenser det måtte have for tilbuddets konditionsmæssighed, at tilbudsgiveren tager forbehold, som eventuelt kan være trykt på standardtilbudsblanketterne.

Anvendelsen af standardtilbudsblanketter frem for individuelt udformede tilbud kan have den fordel, at de kan gøre tilbuddene direkte sammenlignelige. Der er enighed om, at tilbudsgiveren kan anvende standardtilbudsblanketter, såfremt der ikke ved udbuddet er stillet

Stk. 1. Tilbud skal foruden de udtrykkeligt fordrede opgivelser indeholde den bydendes navn, adresse og underskrift. Når flere i forning giver tilbud, er dette bindende én for alle og alle for én. Såfremt et arbejde er udbudt således, at der foruden en pris på arbejdet som helhed skal angives priser på dele af arbejdet, kan priserne på de enkelte dele kun betragtes som selvstændige tilbud, hvis dette udtrykkeligt er foreskrevet ved udbuddet eller tilkendegivet ved tilbuddet.

Stk. 2. Såfremt tilbud foruden en samlet sum skal indeholde enhedspriser, kommer disse kun til anvendelse ved betalingsregulering på grund af større eller mindre ydelser end af bygherren angivet, medens ellers alene den samlede sum er bindende.

Stk. 3. Ved alternativt tilbud forstås tilbud, som på væsentlige, nærmere angivne punkter

krav til tilbuddets form, eller såfremt de stillede krav kan opfyldes inden for rammerne af standardtilbudsformularen. I andre tilfælde kan standardtilbudsblanketterne vedlægges som bilag. Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt forbehold (herunder forbehold på standardtilbudsblanketter) gør tilbuddet ukonditionsmæssigt, og med hensyn til virkningerne af eventuel ukonditionsmæssighed henvises til retspraksis.

For så vidt angår fagentrepriser, er der enighed om, at tilbud kun omfatter arbejder og leverancer, der er vist på tegninger eller er omtalt i beskrivelser vedrørende den pågældende fagentreprise, jfr. § 5.

Der er endvidere enighed om at tilslutte sig det i licitationskommissionen fremsatte synspunkt, hvorefter de bydende ikke bør afgive »lånte priser« (licitationskommissionens betænkning side 27–28).†)

Ad stk. 1 og 2. Bestemmelserne svarer til AB 1951 § 2, stk. 2 og 3, bortset fra stk. 1, 3. punktum, der affattes således, at der kræves en udtrykkelig tilkendegivelse for, at priser på dele af et arbejde kan betragtes som et tilbud på en delentreprise.

De i stk. 2 nævnte enhedspriser forudsættes også anvendt ved udregning af å conto-betalinger.

Ad AB 1951 § 2, stk. 4.

»Tilbuddene åbnes til forud fastsat tid i overværelse af de bydende, der giver møde. Efter at tilbuddenes åbning er påbegyndt, modtages ikke flere tilbud«.

Udeladelsen af denne bestemmelse skyldes, at reglen herom nu er optaget i lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation m.v.

Ad stk. 3 og 4. Bestemmelserne svarer til nugældende AB § 2, stk. 6 og 5, men er dog

t) Bilag 4.

Forslag

afviger fra det til bygherrens udbud hørende udbudsgrundlag.

Stk. 4. Ved bunden licitation er bygherren kun berettiget til at antage et alternativt tilbud, hvis det ved udbuddet er tilkendegivet, at bygherren forbeholder sig at antage et sådant tilbud.

Ved offentlig licitation er bygherren berettiget til at antage ethvert alternativt tilbud.

Stk. 5. Den bydende vedstår sit tilbud i 4 uger.

Stk. 6. Den, hvis tilbud ikke antages, kan forlange sit tilbud samt tegninger, beregninger og beskrivelser, som han har ladet udarbejde, tilbageleveret.

Stk. 7. Det påhviler bygherren at give underretning til de tilbudsgivere, hvis tilbud ikke antages.

§ 4. Entreprisef talen.

Stk. 1. Aftale om udførelse af en entreprise eller om en leverance træffes ved accept af det afgivne tilbud eller ved et særligt dokument. Accepten skal være skriftlig. I den skriftlige aftale skal der henvises til de dokumenter, som har dannet grundlag for aftalen. Dette bilagsmateriale skal på forlangende tilbageleveres til bygherren, når der er enighed om den endelige opgørelse. Eventuel stempelpligt påhviler bygherren.

Bemærkninger

forkortet i forhold til disse, idet definitionerne på offentlig og bunden licitation nu fremgår af licitationsloven, der optrykkes sammen med AB.

Endvidere er der foretaget en »modernisering« af definitionen af det alternative tilbud. Udvalget har ved definitionen forudsat, at tilbuddet selv betegner sig som alternativt. Som typiske eksempler på alternative tilbud kan nævnes:

tilbud på udførelse af den stillede opgave på anden måde, med andre materialer eller til anden tid end fordret ved udbuddet, tilbud med en pris, der ikke er i overensstemmelse med et i udbuddet stillet krav om fast henholdsvis regulerbar pris, tilbud, der omfatter flere særskilt udbudte entrepriser under ét.

Bestemmelsen i stk. 4, 2. punktum, om, at bygherren ved offentlig licitation er berettiget til at antage ethvert alternativt tilbud, er overensstemmende med monopoltilsynets praksis efter licitationsloven.

Ad stk. 5. Det er fundet hensigtsmæssigt i AB at fastsætte en frist for, hvor længe den bydende er forpligtet til at vedstå sit tilbud. Udvalget finder, at denne frist i mangel af anden vedtagelse passende kan sættes til 4 uger.

Ad stk. 6. Reglen er identisk med § 2, stk. 7, i AB 1951.

Ad stk. 7. Bestemmelsen er ny og begrundet i rimelighedshensyn.

Ad § 4.

Ad stk. 1. Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 3, stk. 1 og 2, men er noget omredigeret. Det er ikke fundet nødvendigt at præcisere, at entreprenøren ikke må gøre brug af udleverede tegninger m.v. til andre formål. Forbud mod sådan brug vil følge allerede af bestemmelserne i lov nr. 158 af 31. maj 1961 om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, men det må bemærkes, at AB's krav om tilbagelevering af materiale til bygherren også gælder for materiale, som ikke måtte være omfattet af loven om ophavsrettigheder.

Stk. 2. Alle betegnelser i henseende til mønt, mål og vægt er danske.

Stk. 3. Entreprenøren kan kun med bygherrens samtykke overdrage entreprisen helt eller delvis til en anden. Dog kan han overlade udførelsen af dele af entreprisen til underentreprenører, hvor det er sædvanligt eller naturligt, at disse udføres i underentreprise.

§ 5. Fejl og uoverensstemmelser i grundlaget for aftalen.

Stk. 1. Fejl i grundlaget for aftalen berettiger ikke bygherren eller entreprenøren til at hæve entreprisekontrakten. Er fejlen ikke af uvæsentlig betydning, kan entreprenøren kræve betaling for merydelser, og bygherren kræve fradrag i entreprisensummen for besparelser, som fejlen måtte medføre. Et sådant krav skal dog fremsættes umiddelbart efter, at den part, der vil gøre kravet gældende, har eller burde have konstateret fejlen.

Stk. 2. Hvis grundlaget for aftalen ikke yder tilstrækkelig vejledning til udførelse af enkelte dele af entreprisen, eller hvor der foreligger uoverensstemmelser, skal entreprenøren indhente bygherrens afgørelse.

Stk. 3. Finder entreprenøren, at han på grund af forhold, som han ikke burde have taget i betragtning ved tilbudsgivningen, ikke kan påtage sig ansvaret for udførelsen af arbejdet i overensstemmelse med udbudsmaterialets angivelse af projektet, dele af dette eller udførelsesmåden, må han på klar og utvetydig måde tilkende give dette overfor bygherren eller hans tilsyn, jfr. § 10, og han er da pligtig nøje at følge de anvisninger, som gives ham angående udførelsen og sikringen under denne.

Ad stk. 2. Svarer til AB 1951 § 5.

Ad stk. 3. Svarer i omredigeret form til AB 1951 § 3, stk. 3, dog at adgangen til at overlade udførelsen af dele af entreprisen til underentreprenører er udvidet til også at gælde de tilfælde, hvor det er »naturligt«, at disse udføres i underentreprise.

Ad § 5.

Ad stk. 1. Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 4, stk. 3, dog at der er indføjet, at heller ikke bygherren er berettiget til at hæve entreprisekontrakten på grund af fejl i grundlaget for aftalen.

Ad stk. 2. Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 8, stk. 1.

Ad stk. 3. Bestemmelsen svarer i omredigeret, mere generel form til AB 1951 § 13, stk. 4, 2. punktum. Bestemmelsen i nuværende AB § 13, stk. 4, 1. punktum, forekommer uklar, for så vidt som den efter sin ordlyd kun angår tiden, medens arbejdet er under udførelse. At entreprenøren, der har påtaget sig arbejdets udførelse, er ansvarlig - eller i alle tilfælde medansvarlig - for arbejdet, såvel under udførelsen som for det færdige arbejde, må antages at følge af almindelig gældende ret, hvorfor det må anses for overflødig at have en særlig bestemmelse herom. 1. punktum er derfor udeladt. Der kan imidlertid være situationer, hvor entreprenøren med hensyn til udbudsmaterialets angivelse af projektet, dele af dette eller udførelsesmåden, finder, at han ikke kan påtage sig ansvaret. Han må da på klar, utvetydig måde tilkendegive dette overfor bygherren, og der må i sådanne tilfælde blive tale om at træffe særlige aftaler mellem parterne. Det må anses for hensigtsmæssigt at have en herpå sigtende bestemmelse i AB. Formuleringen forudsætter den situation, at entreprenøren er blevet opmærksom på problemet efter tilbudsgivningen.

B. Entreprisens udførelse.§ 6. *Entreprisens omfang og art.*

Stk. 1. Entreprenøren er pligtig snarest muligt i samarbejde med bygherren at udarbejde en arbejdsplan.

Stk. 2. Entreprisen skal udføres i nøje overensstemmelse med entrepriseaftalen og hertil hørende bilag, og entreprenøren skal levere alle materialer og præstere alle til entreprisens færdiggørelse fornødne bydelser, herunder opfyldning og rømning.

Stk. 3. Bygherren lader foretage afsætninger af de bestemmende hovedlinjer og højder, medens al øvrig afsætning foretages af entreprenøren.

Stk. 4. Entreprisen skal udføres smukt, solidt og i enhver henseende forsvarligt af materialer, der, for så vidt disses beskaffenhed ikke er anført, kan henføres til gode handelsvarer.

Stk. 5. Såfremt det er fastsat i udbudsmaterialet, skal entreprenøren

- a) godtgøre materialernes oprindelse og
- b) uden vederlag afgive prøver, medmindre der foregår en betryggende, løbende kvalitetskontrol. Når prøver skal afgives, stiller entreprenøren ligeledes uden vederlag fornødent mandskab til disposition ved prøvernes udtagning og undersøgelse.

Stk. 6. Bygherren og hans tilsyn har adgang til de arbejdspladser og produktionssteder, hvor arbejdet udføres og kan kræve de oplysninger, der er nødvendige til bedømmelse af ydelsen.

Stk. 7. Bygherren og hans tilsyn kan under arbejdets gang kassere ikke kontraktmæssige arbejder eller materialer. Denne kassation skal ske så hurtigt som muligt.

Stk. 8. Kassererede materialer skal omgående fjernes fra byggepladsen.

Ad B.

Ad § 6.

Ad stk. 1. Svarer til AB 1951 § 18, stk. 1, 2. punktum, dog omarbejdet således, at det generelt gøres til en pligt for entreprenøren at udarbejde arbejdsplan.

Ad stk. 2. Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 4, stk. 1 og stk. 2, 1. punktum.

Ad stk. 3. Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 7, men hører rettelig hjemme i sammenhæng med bestemmelserne om entreprisens omfang.

Ad stk. 4. Svarer til AB 1951 § 6, stk. 1. Efter at »i de særlige betingelser« er udgået, kommer »beskaffenhed« til at gå på aftalegrundlaget i sin helhed, hvad enten dette består i en udtrykkelig bestemmelse eller en henvisning til beskrivelse eller tilbud.

Ad stk. 5. Svarer til AB 1951, § 6, stk. 2 og 5, dog således, at det herefter i det enkelte tilfælde skal være fastsat i udbudsmaterialet, hvis disse bestemmelser skal være gældende. Endvidere er det fundet rimeligt at modificere entreprenørens pligt til uden vederlag at afgive prøver, således at denne pligt ikke gælder i tilfælde, hvor der sker en betryggende, løbende kvalitetskontrol. Endelig er en til AB 1951 § 6, stk. 5, 2. punktum, svarende bestemmelse ikke medtaget.

Ad stk. 6 og 7. Bestemmelserne svarer til § 6, stk. 3 og 4 i AB 1951. I forhold til AB 1951 er i stk. 6 udtrykket »værksteder« ændret til »produktionssteder« for at tydeliggøre, at der også er adgang til andet end værksteder i traditionel forstand. At udtrykket »... materialer, hvilke i så fald ufortøvet skal omgøres eller erstattes« er udgået i forslaget til nye AB § 6, stk. 7, skyldes, at den nævnte regel anses for selvfølgelig, og der er ikke tilsigtet nogen realitetsændring.

Forslag

Stk. 9. Anmeldelser om arbejder i offentlige eller private vejarealer påhviler det entreprenøren at foretage. Entreprenøren er ligeledes forpligtet til at reparere eller foranledige repareret den ved arbejdet forvoldte skade og drage omsorg for, at eventuel fornøden vej attest kan udstedes.

§ 7. Bygherrens egne ydelser.

Stk. 1. Dersom bygherren selv eller ved andre udfører en del af entreprisen, skal entreprenøren kun udføre de hertil hørende bydelser, som udtrykkeligt er indbefattet i aftalen.

Stk. 2. Dersom bygherren ifølge aftalen leverer nærmere foreskrevne materialer, skal disse leveres rettidigt og i det fornødne kvantum og mod kvittering.

Stk. 3. Efter modtagelsen bærer entreprenøren risikoen for, at materialerne ikke bortkommer eller beskadiges. Materialerne skal anvendes forsvarligt af entreprenøren, som skal tilbagelevere de materialer, som ikke anvendes.

§ 8. Forandring i entreprisen.

Stk. 1. Bygherren har ret til at forlange forandringer i entreprisens omfang og art inden for de grænser, som er fastsat i udbudsmaterialet, og til at stille særlige krav om materialer, konstruktioner, entreprisens udførelse og bydelser. Krav om ændringer i entrepris-aftalen i denne anledning skal straks fremsættes skriftligt, og der træffes snarest skriftlig aftale herom mellem bygherren og entreprenøren. Forhandlinger herom må ikke medføre forsinkelse af entreprisens udførelse.

Stk. 2. Intet ekstraarbejde må udføres uden udtrykkelig anmodning, som entreprenøren kan forlange fremsat skriftligt.

§ 9. Fortidsminder.

Stk. 1. Det påhviler entreprenøren at drage omsorg for, at jordfaste fortidsminder ikke beskadiges, ændres eller flyttes.

Stk. 2. Fund af jordfaste fortidsminder skal entreprenøren straks anmelde til bygherren, og arbejdet skal standses i det omfang, det følger af naturfredningsloven.

Bemærkninger

Ad stk. 9. Svarer til AB 1951 § 14, stk. 2, men hører systematisk bedre hjemme her. Om, hvad der forstås ved offentlige og private vejarealer, henvises til vejlovgivningen.

Ad § 7.

Ad stk. 1. Svarer til AB 1951 § 4, stk. 2, 2. punktum.

Ad stk. 2 og 3. Svarer til AB 1951, § 12, stk. 1.

§ 8.

Ad stk. 1. Svarer til AB 1951 § 8, stk. 2-5.

Ad stk. 2. Svarer til AB 1951 § 8, stk. 6.

§ 9.

Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 15, men formuleringen er under hensyn til udformningen af lov nr. 314 af 18. juni 1969 om naturfredning!), ændret noget. Hovedsigtet med i AB at give bestemmelser vedrørende fortidsminder er dog naturligvis fremdeles at regulere

t) Bilag 5.

Stk. 3. Danefæ, andre oldsager, samt genstande i øvrigt af historisk værdi eller interesse, som findes under arbejdet, afleveres til bygherren.

Stk. 4. Det påhviler bygherren overfor rigsantikvaren at foretage de i lovgivningen påbudte afleveringer og anmeldelser.

C. Repræsentation og samvirke.

§ 10. Bygherrens tilsyn.

Stk. 1. Ved bygherrens tilsyn forstås hans arkitekt, ingeniør, disses konduktører eller andre af bygherren særligt udpegede tilsynsførende.

Stk. 2. Tilsynet repræsenterer bygherren over for entreprenøren med hensyn til arbejdets tilrettelæggelse og udførelse. Tilsynet kan herunder give og modtage meddelelser vedrørende arbejdet, godkende eller kassere materialer eller arbejder samt give anvisninger med hensyn til tilrettelæggelsen af de forskellige entreprenørers arbejde i deres indbyrdes forhold, jfr. § 14.

Stk. 3. Tilsynet skal være tilstede på arbejdspladsen eller skal kunne tilkaldes.

Stk. 4. Tilsyn fra bygherrens side fritager ikke entreprenøren for selv at føre behørigt tilsyn med det ham påhvilende arbejde, jfr. § 12, stk. 1.

det indbyrdes forhold mellem bygherren og entreprenør.

Ad C.

Ad § 10.

Bestemmelsen tilsigter at give regler for bygherrens fuldmagtsgivelse vedrørende det tekniske tilsyn, for dette tilsyns beføjelser, samt for retsvirkningen i forhold til entreprenøren af dette tekniske tilsyn.

Ad stk. 1. Bestemmelsen svarer stort set til AB 1951 § 9, stk. 1, men præciserer samtidig, at bygherren kendeligt overfor entreprenøren kan bemyndige andre end arkitekt m.fl. til at føre tilsynet.

Ad stk. 2. Bestemmelsen svarer stort set til AB 1951 § 9, stk. 2 og stk. 3, 1. punktum, samt § 11, stk. 2, men tydeliggør tilsynets stillingsfuldmagt til at repræsentere bygherren overfor entreprenøren med hensyn til arbejdets udførelse og tilrettelæggelse. Bestemmelsen er ikke til hinder for, at bygherren kan fastsætte begrænsninger i tilsynets fuldmagt.

Ad stk. 3. Bestemmelsen er ny og formålet har været at understrege den betydning, det har for effektiviteten, at der er en let adgang til kommunikation mellem entreprenøren (eller hans repræsentant) og tilsynet.

Ad stk. 4. Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til AB 1951 § 9, stk. 3, 2. punktum.

Ad AB 1951 § 10, stk. 4 og 5.

»De ovennævnte regler gælder også for underentreprenører og deres personale«.

»Entreprenøren er overensstemmende med ulykkesforsikringslovens regler at betragte som arbejdsgiver og bærer således de denne i henhold hertil påhvilende forpligtelser. I tilfælde af, at entreprenøren antager underentreprenør-

terne, jfr. § 3, stk. 3, er han pligtig at drage omsorg for, at også de af disse på bygherrens arbejdsplads beskæftigede arbejdere er forsikrede mod ulykkestilfælde, således at hovedentreprenøren, såfremt denne forpligtelse ikke er overholdt, selv hæfter for forsikringspligten overfor arbejderne«.

Udeladelsen af stk. 4 skyldes, at den er fundet overflødig. Om et særligt tilfælde, hvor der er fundet grund til at give en regel i AB om relationerne til underentreprenører, se forslaget § 12, stk. 3.

Udeladelsen af stk. 5 skyldes, at man har fundet, at de pågældende regler ikke hører hjemme i AB, da det drejer sig om lovmæssige forpligtelser, som påhviler entreprenøren som arbejdsgiver uanset, hvad der aftales i entrepriseaftalen.

§ 11. Byggemøder.

Stk. 1. Bygherren eller tilsynet indkalder til byggemøder.

Stk. 2. Entreprenøren er forpligtet til selv eller ved sin stedfortræder at deltage i byggemøderne.

Stk. 3. Det påhviler tilsynet at udarbejde mødereferat, der snarest muligt tilsendes samtlige entreprenører.

Stk. 4. På hvert byggemøde opgøres antallet af spild dage, både siden sidste byggemøde og det totale antal.

§ 12. Entreprenørens personale.

Stk. 1. Entreprenøren skal lede arbejdet personligt eller ved en stedfortræder, der kan repræsentere ham overfor bygherren og tilsynet med hensyn til arbejdets tilrettelæggelse og udførelse, jfr. § 10, sik. 2.

Stk. 2. Entreprenøren eller hans stedfortræder skal være tilstede på arbejdspladsen eller skal kunne tilkaldes.

Stk. 3. De af entreprenørens eller hans underentreprenørers formænd eller folk, som ved deres adfærd giver berettiget grund til klage, skal på bygherrens forlangende fjernes fra arbejdspladsen.

Ad § 11

Ad stk. 1 og 2. Bestemmelserne svarer til AB 1951 § 9, stk. 4.

Ad stk. 3 og 4. Bestemmelserne er nye. Formålet er at yde støtte til afklaring af eventuelle bevisspørgsmål.

Ad § 12.

Ad stk. 1. Bestemmelsen er ligesom § 10, stk. 2, en fuldmagtsbestemmelse vedrørende tekniske spørgsmål.

Ad stk. 2. Bestemmelsen er ny og korresponderer med § 10, sik. 3, til hvis bemærkninger, der henvises.

Ad stk. 3. Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til AB 1951 § 10, stk. 2, jfr. stk. 4. Det har været nødvendigt udtrykkeligt at nævne underentreprenører, fordi hovedentreprenøren ikke umiddelbart har nogen kompetence med hensyn til underentreprenø-

Stk. 4. Bygherren har ret til for entreprenørens regning at udbetale bevisligt tilgodehavende arbejds løn, hvis det er nødvendigt for at forhindre arbejdets standsning.

§ 13. *Bygherrens og entreprenørens ophold i udlandet.*

Hvis bygherren eller entreprenøren er bosat i udlandet, eller bosætter sig der efter aftalens indgåelse, skal den pågældende part opgive en her i landet bosat person, der kan foretage økonomisk bindende dispositioner på hans vegne, mod hvem søgsmål kan rettes, og med hvem i det hele taget alle forhandlinger på den pågældende parts vegne kan føres med bindende virkning for ham.

§ 14. *Samvirke med andre entreprenører.*

Stk. 1. Entreprenøren skal samvirke med andre entreprenører og i tide forhandle med tilsynet, således at fejl og forsinkelser, der kan opstå ved manglende samvirke mellem entreprenørerne, undgås.

Stk. 2. Det påhviler entreprenøren løbende at foretage oprydning og rømning.

D. Tidsfrister.

§ 15. *Entreprenøren.*

Stk. 1. Entreprenøren kan kræve forlængelse af tidsfrister i følgende tilfælde:

a) Ved forandringer af arbejdet, som kræves

rens formænd og folk. Selv om det ikke her eller andetsteds i AB udtrykkeligt er sagt, er det i øvrigt anset for selvfølgeligt at en hovedentreprenør i forhold til bygherren hæfter for sine underentreprenører.

Ad stk. 4. Bestemmelsen er identisk med AB 1951 § 10, stk. 6.

Ad § 13.

Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 10, stk. 3, men er udvidet til at omfatte også bygherrens ophold i udlandet.

Ad § 14.

Ad stk. 1. Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til AB 1951 § 11, stk. 1.

Ad stk. 2. Bestemmelsen er ny og skyldes navnlig hensynet til andre entreprenørers uhindrede udførelse af deres entrepriser.

AdD.

Ad AB 1951 § 18, stk. 1, 1. punktum, og stk. 2.

»Arbejdet skal påbegyndes snarest muligt efter, at entreprenøren har fået meddelelse om buddets antagelse, medmindre andet særligt er bestemt«.

»Arbejdet skal i sin helhed og i de enkelte dele fremmes således, at det kan tilendebringes inden for de fastsatte tidsfrister«.

Disse bestemmelser er udeladt som værende overflødige.

Ad § 15.

Ad stk. 1. Punkterne a-c svarer ganske til AB 1951 § 18, stk. 7. I punkt d) er foreslået en noget nøjere præcisering af begrebet usæd-

- af bygherren, og som medfører forsinkelse af dette.
- b) Ved forsinkelse af leverancer eller arbejdsydelse, som bygherren selv udfører eller lade udføre ved andre entreprenører.
 - c) I tilfælde af indgribende forstyrrelser i arbejdets gang, der bevirkes uden entreprenørens skyld ved forhold, over hvilke han ikke er herre, f.eks. krig, ildsvåde, strejker eller lock-out'er samt usædvanlige naturbegivenheder.
 - d) Når nedbør, lav temperatur, stærk vind eller andet vejrlig, som forhindrer eller sinker arbejdet, forekommer i væsentlig større omfang, end det er sædvanligt for den pågældende årstid og egn.
 - e) I tilfælde af, at arbejdet må standses eller bliver sinket ved offentlige pålæg.

Stk. 2. Entreprenøren er dog forpligtet til at søge forsinkelser undgået eller begrænset ved sådanne dispositioner, som med rimelighed kan kræves af ham.

Stk. 3. Entreprenøren skal ufortøvet skriftligt meddele bygherren, når han anser sig berettiget til forlængelse af fristen og på forlangende godtgøre, at den indtrådte forsinkelse skyldes det påberåbte forhold.

§ 16. *Bygherren.*

Forlængelse af tidsfristerne for arbejdets modtagelse tilkommer bygherren i tilsvarende tilfælde som i § 15, stk. 1, under punkt c), d) og e) anført, ligesom der også må iagttages de samme regler som i § 15, stk. 3, foreskrevet for meddelelser om og påvisning af årsager til forsinkelsen.

E. Aflevering.

§ 17.

Stk. 1. Når arbejdet er fuldført, skal entreprenøren anmelde dette skriftligt til bygherren, som derefter inden 2 uger skal indkalde til en afleveringsforretning, hvortil entreprenøren er pligtig at give møde personligt eller ved stedfortræder, idet han ellers må tage bygherrens opmåling og skøn over arbejdet for gyldigt.

vanligt vejrlig, der forhindrer arbejde, jfr. AB 1951 § 18, stk. 7 d).

Punkt e) er nyt. Som eksempel på offentlige pålæg, der giver grundlag for tidsfristforlængelse, kan nævnes bygge- og anlægsstop samt standsning som følge af fund af fortidsminder.

Ad stk. 2 og 3. Svarer i noget omredigeret form til AB 1951 § 18, stk. 8.

Ad § 16.

Svarer i noget omredigeret form til AB 1951 § 18, stk. 9, 3. punktum, dog at henvisning til stk. 1, punkt d): usædvanligt vejrlig og den nye bestemmelse i stk. 1, punkt e): offentlige pålæg, er fundet at burde medtages. Når henvisning til stk. 1, punkt e), er medtaget, er det for fuldstændighedens skyld. Offentlige påbud vil sjældent kunne tænkes at danne hindring for arbejdets modtagelse, da sådanne påbud i reglen ledsages af overgangsbestemmelser, der tager hensyn til »bona fide« -aftaler.

Ad E.

Ad § 17.

Ad stk. 1. Er identisk med AB 1951 § 19, stk. 1. Udvalget bemærker, at anmeldelse om et arbejdes fuldførelse i praksis ofte sker mundtligt på et byggemøde, og at der ofte aftales en anden fremgangsmåde for aflevering end anført i AB-forslagets § 17.

Stk. 2. Ved arbejder, som under opførelsen finansieres midlertidigt gennem byggelån, skal samtlige entreprenørers arbejder være fuldført, forinden afleveringsforretning kan kræves afholdt.

Stk. 3. Ved arbejder, der falder i særskilte afsnit, f.eks. blokbebyggelser, kan der, for så vidt dette er forudsat i fordelingsplanen eller i betalingsplanen, kræves afholdt afleveringsforretning for de enkelte afsnit, når de er fuldført.

Stk. 4. Arbejdet anses afleveret til bygherren, når afleveringsforretningen har fundet sted, medmindre der ved denne er påvist væsentlige mangler. Er dette tilfældet, afholdes ny afleveringsforretning, når entreprenøren har givet bygherren meddelelse om, at han anser manglerne for afhjulpet. For øvrige mangler kan bygherren kræve afhjælpning efter reglerne i § 21, stk. 4.

F. Ansvar og risiko, bortset fra ophævelse.

I. Generelt.

§ 18. Hovedregel mellem bygherre og entreprenør.

Stk. 1. Begge parter er - med de ændringer, som måtte følge af bestemmelserne i nærværende AB — ansvarlig overfor hinanden for udgifter vedrørende arbejdet, som ved fejl eller forsømmelse fra den ene parts side måtte være påført den anden part.

Stk. 2. Skader, som entreprenører måtte forvolde på hinandens arbejde, materiel og materialer, er bygherren uvedkommende.

Ad stk. 2. Svarer til AB 1951 § 19, stk. 2, dog at bestemmelsen er udvidet til at gælde alle arbejder, der finansieres gennem byggelån.

Ad stk. 3. Svarer til AB 1951 § 19, stk. 3, dog at reglen, der tidligere alene gjaldt private husbyggningsarbejder, er udvidet til at gælde alle arbejder, der falder i særskilte afsnit.

Ad stk. 4. Bestemmelsen svarer i omridgeret form til AB 1951 § 19, stk. 4, jfr. i øvrigt de indledende bemærkninger til § 22.

Ad F.

Ad § 18.

Ad stk. 1. Svarer med enkelte mindre væsentlige ændringer til slutningsbestemmelserne i AB 1951 § 18, stk. 10, men findes mest hensigtsmæssigt placeret som generel indledningsbestemmelse til reglerne om ansvar og risiko.

Ad AB 1951 § 13, stk. 3.

»Entreprenøren bærer det fulde ansvar for sine stilladsets og redskabers styrke og holdbarhed«.

Denne bestemmelse er udeladt som værende overflødig.

Ad stk. 2. Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 13, stk. 5, 2. punktum, hvorimod AB 1951 § 13, stk. 5, 1. punktum, er udeladt, da bestemmelsen må anses for overflødig, idet den alene henviser til almindelig gældende ret.

Ad AB 1951 § 13, stk. 6.

»Bygherren er i det omfang, der følger af almindelig gældende ret, overfor entreprenøren ansvarlig for skade, som han selv eller hans

folk måtte påføre det af entreprenøren udførte arbejde, hans maskiner, redskaber eller materialer, eller genstande, som er leverede af entreprenøren eller tilhører ham«.

Denne bestemmelse er udeladt som værende overflødig.

II. For forsinkelse.

§ 19. *Entreprenøren.*

Stk. 1. Såfremt der er fastsat dagbod, kan erstatningskrav for forsinkelse ikke rejses ud over dagbodens beløb.

Stk. 2. Hvis forsinkelsen har sin grund i bygherrens eller en anden entreprenørs forhold, kan der ikke rejses krav om dagbod, og betalingsforpligtelserne skal overholdes, jfr. § 26.

Stk. 3. Er der ikke fastsat dagbod eller andre særlige sanktionsbestemmelser, er entreprenøren ansvarlig for lab efter dansk rets almindelige regler om forsinkelse.

§ 20. *Bygherren.*

Stk. 1. Når det påhviler bygherren at levere materialer, er han i tilfælde af forsinkelse pligtig at svare skadeserstatning, selv om forsinkelsen ikke kan tilregnes ham. Dette gælder ikke, såfremt muligheden af at opfylde aftalen må anses for udelukket ved omstændigheder, der ikke er af en sådan beskaffenhed, at bygherren ved aftalens indgåelse burde have taget dem i betragtning, såsom ved hændelig undergang af alle genstande af den art eller det parti, leverancen angår, ved krig, indførselsforbud og lignende.

Stk. 2. Hvis en forsinkelse på grund af bygherrens eller en anden entreprenørs forhold har bevirket forøgede udgifter for entreprenøren, er bygherren pligtig at erstatte det lidte tab.

III. For mangler.

Ad § 19.

Ad stk. 1. Svarer med en redaktionel ændring til AB 1951 § 18, stk. 6.

Ad stk. 2. Svarer - i stærk omredigeret form - til indholdet af AB 1951 § 18, stk. 5 og stk. 9, 1. og 2. punktum, men er udvidet således, at den også medtager den situation, at forsinkelsen er bevirket ved en anden entreprenørs forhold.

Ad stk. 3. Bestemmelsen er ny og er indsat for klart at fastslå, hvad der er alternativet, hvis dagbodssystem eller andet særligt sanktionssystem ikke er aftalt, jfr. bemærkninger til § 2, stk. 2, 3. punktum.

Ad § 20.

Ad stk. 1. Bestemmelsen i AB 1951 § 12, stk. 2, 1. punktum, er udeladt (entreprenørens erstatningspligt for materialer, leveret af bygherren), da reglen må antages at være selvfølgelig.

Reglen i AB 1951 § 12, stk. 2, 2. punktum, er opretholdt, men stærkt omarbejdet, hvorved formuleringen i købelovens § 24 i det væsentlige er fulgt.

Som eksempler ud over de i 2. punktum in fine nævnte kan anføres andre force majeure-situationer, såsom strejke og lock-out.

Ad stk. 2. Svarer til AB 1951 § 18, stk. 9, 2. punktum, men er ligesom udkastets § 19, stk. 2, udvidet således, at den også medtager den situation, at forsinkelsen er bevirket ved en anden entreprenørs forhold.

Ad AB 1951 § 14, stk. i.

»Det påhviler entreprenøren at holde sig bygnings- og brandlove og andre offentlige forskrifter efterrettelig, og det ham eller hans

§ 21. *Indtil afleveringen og ved afleveringen.*

Stk. 1. Entreprenøren bærer indtil afleveringen, jfr. § 17, risikoen for alle dele af arbejdet, og han skal vedligeholde dem indtil dette tidspunkt.

Stk. 2. Ved hel eller delvis ibrugtagning overgår risikoen og vedligeholdelsespligten til bygherren for det ibrugtagne vedkommende.

Stk. 3. Bygherren er pligtig at tegne og betale brand- og stormskadeforsikringer for hele arbejdet fra dets begyndelse indtil endelig afregning. Statslige og kommunale bygherrer kan kræve sig stillet som selvforsikrer. Er dette tilfældet, bliver entreprenørens og bygherrens rettigheder og forpligtelser de samme, som hvis bygherren havde tegnet sådan brand- og stormskadeforsikring, som det er rimeligt og sædvanligt at tegne.

folk i så henseende påhvilende ansvar er bygherren uvedkommende«.

Denne bestemmelse er udeladt som værende overflødig.

Ad § 21.

Ad stk. 1. Svarer i omredigeret form til AB 1951 § 13, stk. 1. Med tilføjelsen om vedligeholdelsespligt indtil afleveringen, jfr. ordene »... vedligeholde dem indtil dette tidspunkt« kan AB 1951 § 16, stk. 3, udelades.

Ad stk. 2. Bestemmelsen er ny og er medtaget, fordi det ofte forekommer, at bygherren tager arbejdet eller dele heraf i brug før fuldførelsen, og der er derfor behov for en bestemmelse, der udtrykkeligt fastslår, at i så fald sker der risikoovergang og overgang af vedligeholdelsespligten fra entreprenøren til bygherren for det ibrugtagne vedkommende.

Ad stk. 3. Svarer i noget omredigeret form til AB 1951 § 13, stk. 2, dog at det er fundet rimeligt foruden brandforsikring også at medtage stormskadeforsikring, idet denne forsikring nu findes som en normal forsikringsart, hvorfor der ikke vil være problemer forbundet med som almindelig hovedregel at lade bygherren tegne denne forsikring på linje med brandforsikring.

Bestemmelsen er navnlig udformet med henblik på husbygning. Med udtrykket »for hele arbejdet« i stedet for som i AB 1951 »alle værdier, der indgår endeligt i anlægget« er ikke tilsigtet nogen realitetsændring, hvorfor eksempelvis entreprenørens kraner, forskalling og andet, der ikke skal indgå i bygværket, fortsat ikke skal forsikres af bygherren.

Det bemærkes i øvrigt, at det er oplyst, at der i en normal stormskadeforsikring indgår forsikring mod direkte skader fra skybrud i forbindelse med storm samt skader ved oversvømmelse som følge af sådant skybrud, hvorimod der ikke kan tegnes forsikring, som dækker skade ved almindelig nedbør og skade ved oversvømmelse fra hav, fjord, sø eller vandløb eller skade ved opstigning af grund- eller kloakvand.

Det har været undersøgt, om det kunne være rimeligt og praktisk at udvide bygherrens forsikringspligt til også at omfatte skade forårsaget af vand, der tilfældigt strømmer ud fra røranlæg, f.eks. på grund af ledningsbrud, men da det bl.a. af præventive grunde findes betænkeligt at etablere denne forsikringsdækning

Stk. 4. Til afhjælpning af de mangler, der påvises ved afleveringen, jfr. § 17, stk. 4, sidste punktum, skal bygherren ved afleveringsforretningen fastsætte en rimelig frist. Når afhjælpningen er foretaget, skal entreprenøren skriftligt meddele bygherren dette. Er afhjælpning ikke sket inden fristens udløb, er bygherren berettiget til at lade foretage afhjælpning for entreprenørens regning. Hvis bygherren efter at have modtaget entreprenørens skriftlige meddelelse om afhjælpningen ikke mener, at manglerne er behørigt afhjulpnet, skal han inden 2 uger skriftligt meddele entreprenøren, hvilke mangler der stadig påberåbes. Skulle entreprenøren ikke herefter omgående afhjælpe disse mangler, er bygherren berettiget til at lade dem afhjælpe for entreprenørens regning.

§ 22. Efter afleveringen.

Stk. 1. Afhjælpningsperioden er 1 år og løber fra et i de særlige betingelser fastsat tidspunkt. Er intet tidspunkt fastsat, regnes perioden fra arbejdets aflevering, jfr. § 17. I afhjælpningsperioden er entreprenøren forpligtet til uden vederlag at afhjælpe mangler, der er en følge af fejl, der kan lægges ham til last.

Stk. 2. Vil bygherren påberåbe sig entreprenørens forpligtelse efter stk. 1, skal han i en skriftlig meddelelse til vedkommende entreprenør fastsætte en rimelig frist til afhjælpning. Efter udløbet af denne frist kan bygherren lade foretage afhjælpning for entreprenørens regning. Dersom manglerne kræver øjeblikkelig afhjælpning, er bygherren i entreprenørens fravær berettiget til at foretage afhjælpningen for dennes regning. Bygherren kan kun påberåbe

under den af bygherren tegnede storm/skybrudspolice, har man opgivet tanken herom. Derimod kan forsikringsmæssig dækning af sådanne skader ofte opnås gennem en udvidelse af entreprenørens erhvervsansvarsforsikring.

2. punktum er indsat, fordi staten og en række større kommuner normalt er selvforsikrere. Det bemærkes i denne forbindelse, at justitsministeriet i skrivelse af 18. marts 1971t) har henstillet til alle statsmyndigheder at undlade at gøre regreskrav gældende i videre omfang, end det ville følge af forsikringsaftalelovens § 25, stk. 1.

Ad stk. 4. Svarer i omredigeret form til AB 1951 § 19, stk. 5, jfr. i øvrigt bemærkninger til forslaget § 22. Påvises der ved afleveringsforretningen væsentlige mangler, anses aflevering ikke at have fundet sted, og ny afleveringsforretning må afholdes, jfr. § 17, stk. 4, 2. punktum.

Den i næstsidste punktum angivne 2-ugers frist må ligesom efter AB 1951 § 19, stk. 5, næstsidste punktum, regnes fra entreprenørens skriftlige meddelelse om, at afhjælpning er sket.

Ad § 22.

Ad stk. 1-5. Svarer i omredigeret form til nuværende AB § 16, stk. 1, 2 og 4. Motiveringen for den særlige afhjælpningsperiode - der i øvrigt ikke blot er til gavn for bygherren, men også efter omstændighederne for entreprenøren, da det for denne kan være en fordel at have adgang til at foretage afhjælpning fremfor at skulle svare erstatning - er især, at der bør gives bygherren en rimelig tid til efter ibrugtagningen at afprøve arbejdet. Dette tilsiger, at der fastsættes en periode, som er lang nok til, at der kan have været tilstrækkelig lejlighed til afprøvning. I almindelighed må 1 år være rimeligt, men i mere atypiske tilfælde kan der være anledning til at fastsætte perioden længere eller kortere. Da bygherren ikke altid har rimelig adgang til en afprøvning

t) Bilag 6.

sig mangler, som han har givet entreprenøren skriftlig meddelelse om inden rimelig tid efter, at han har eller burde have opdaget manglen.

Stk. 3. Dersom manglerne kræver væsentlige erstatningsarbejder, regnes afhjælpningsperioden for de pågældende dele af arbejdet først fra det tidspunkt, da disse arbejder er fuldført og skriftlig meddelelse herom givet bygherren.

Stk. 4. Efter afhjælpningsperiodens udløb kan bygherren kun påberåbe sig mangler, som han ikke burde have opdaget ved en sædvanlig og rimelig undersøgelse af arbejdet.

Stk. 5. Entreprenøren har ingen erstatningspligt for driftstab, avancetab eller andet indirekte tab. I øvrigt gælder dansk rets almindelige regler.

G. Ophævelse.

§ 23. På grund af forsinkelse eller arbejdets udførelse.

Stk. 1. Indtræder der under arbejdets gang sådanne forsinkelser, at det er åbenbart, at arbejdets færdiggørelse vil blive væsentligt forsinket, har bygherren, såfremt forsinkelsen medfører væsentlige ulemper for ham, ret til - efter forudgående forgæves skriftlig advarsel - at fratage entreprenøren arbejdet eller visse dele deraf og lade det fuldføre for hans regning, jfr. dog § 15, stk. 1. Samme ret har bygherren, såfremt arbejdet tilsidesættes på utilbørlig måde.

Stk. 2. Såfremt arbejdet fratages entreprenøren, er bygherren berettiget til i fornødent omfang og på forsvarlig måde at benytte materialer og materiel, tilhørende entreprenøren mod en rimelig godtgørelse, som godskrives entreprenøren i opgørelsen.

Stk. 3. Forinden den nye entreprenør påbegynder arbejdet, skal der af bygherren træffes foranstaltning til at søge omfanget og, hvis der er uenighed herom, kvaliteten af det hidtil udførte arbejde konstateret, i hvilken anledning entreprenøren skal have lejlighed til at varetage sine interesser.

af arbejdet straks ved afleveringen - f.eks. hvis et byggearbejde er givet i entreprisen til flere selvstændigt virkende entreprenører (murer, tømrer, maler o.s.v.) - er der principielt henvist til at fastsætte afhjælpningsperiodens begyndelsestidspunkt i de særlige betingelser.

Den særlige bygherren tillagte ret til at kræve afhjælpning indenfor afhjælpningsperioden udelukker ikke i sig selv, at han kan gøre andre misligholdelsesbeføjelser gældende (f.eks. afslag i enterprisesummen eller erstatning i tilfælde af, at manglen bevirker skader på andre entreprenørers arbejde eller på bygherrens ejendom). Herom gælder dansk rets almindelige regler, dog med den modifikation, at der ikke kan kræves erstatning for driftstab, avancetab eller andet indirekte tab, jfr. stk. 5, samt med den modifikation, at efter periodens udløb gælder afhjælpningskravet ikke, og andre misligholdelsesbeføjelser kun ved skjulte mangler, jfr. stk. 4.

Ad G.

Ad § 23.

Ad stk. 1. Svarer til AB 1951 § 18, stk. 3, men er formuleret således, at den klart giver bygherren mulighed for at skride ind allerede overfor trussel om væsentlig forsinkelse, hvor rettidig færdiggørelse er væsentlig for bygherren. Bestemmelsen om bygherrens ret til at fratage entreprenøren arbejdet, hvis dette ikke fremmes behørigt, er søgt tydeliggjort bl.a. med forbillede i den tilsvarende bestemmelse i de svenske AB (kap. 8, § 1).

Ad stk. 2. Svarer til AB 1951 § 18, stk. 4, dog at det er fundet hensigtsmæssigt at supplere bestemmelsen med en tilføjelse, der udtrykkeligt fastslår, at entreprenøren har krav på en rimelig godtgørelse for benyttelse af materialer m.v., idet det i visse tilfælde har været bestridt, at der tilkommer entreprenøren betaling herfor.

Ad stk. 3. Svarer med en mindre redaktionel ændring til AB 1951 § 18, stk. 3, 2. punktum. Hvor der bliver spørgsmål om at søge omfanget og kvaliteten af det udførte arbejde konstateret, inden færdiggørelsen overlades til en ny entreprenør, vil det efter omstændighederne kunne være hensigtsmæssigt at få udmeldt syn og skøn i henhold til § 30.

§ 24. Entreprenørens konkurs, likvidation og død.

Såfremt entreprenøren erklæres konkurs eller træder i likvidation, kan bygherren uden varsel ophæve kontrakten ved skriftlig meddelelse til boet, henholdsvis likvidator. Ved entreprenørens død er dødsboet, hvis gælden i dette vedgås, eller hans ægtefælle, hvis denne hensesidder i uskiftet bo, og ved entreprenørens umyndiggørelse hans værge berettiget til med en af bygherren godkendt person som leder at fortsætte og færdiggøre arbejdet. Bygherren kan dog, dersom der ikke af entreprenøren er stillet sikkerhed i henhold til § 25, nu kræve forholdsmæssig sikkerhedsstillelse.

H. Økonomi.*§ 25. Entreprenørens sikkerhedsstillelse.*

Stk. 1. Bygherren kan i udbuddet forlange, at entreprenøren, forinden arbejdet påbegyndes, skal yde sikkerhedsstillelse for opfyldelsen af sine forpligtelser overfor bygherren. Sikkerhedsstillelsen udgør 10 % af enterprisesummen, eksklusiv merværdiafgift.

Stk. 2. Bygherren kan i udbuddet forlange, at entreprenøren i sit tilbud angiver den med sikkerhedsstillelsen forbundne udgift, og at denne fragår i enterprisesummen, hvis sikkerhedsstillelsen ikke ønskes. Ved bedømmelsen af licitationstilbud kommer den samlede tilbudssum i betragtning.

Stk. 3. Sikkerhedsstillelsen kan ske som bank- eller sparekassegaranti, kautionsforsikring eller med bygherrens godkendelse på anden måde.

Ad § 24.

Bestemmelsen svarer til AB 1951 § 20.

*Ad H.**Ad § 25.*

Ad stk. 1. Svarer til AB 1951 § 17, stk. 1 og 3, med den ændring, at kravet om sikkerhedsstillelse skal være fremsat allerede i bygherrens udbud.

Ordene »dersom forholdene efter bygherrens skøn kræver det« i AB 1951 § 17, stk. 1, kan således udgå.

Ad stk. 2. Denne bestemmelse er ny. Man har ved formuleringen af bestemmelsen henset til følgende udtalelse i den af udvalget vedrørende statens byggeadministration afgivne betænkning:

»Spørgsmålet om hensigtsmæssigheden i for statens vedkommende at opretholde kravet om entreprenørens sikkerhedsstillelse bør tages op til overvejelse, idet en sådan sikkerhedsstillelse efter udvalgets opfattelse kun sjældent er blevet aktuel. En ordning, hvorefter tilbudsgiveren angiver den med sikkerhedsstillelsen forbundne udgift, som fragår i enterprisesummen, hvis sikkerheden ikke ønskes etableret, bør overvejes«.

I adskillige tilfælde vil sikkerhedsstillelse være overflødig og derfor fordyrende, og bygherren bør i det enkelte tilfælde være berettiget til at spare udgiften ved sikkerhedsstillelsen.

2. punktum er indsat for at undgå tvivl ved bedømmelse af licitationstilbud.

Ad stk. 3. Svarer til AB 1951 § 17, stk. 2 og stk. 4, 1. punktum, i noget omredigeret form.

Sikkerhedsstillelsen frigives, når afhjælpningsperioden, jfr. § 22, er udløbet, medmindre der forinden af bygherren er fremsat krav om afhjælpning af mangler.

Stk. 4. Forholdsmæssig frigivelse af sikkerhedsstillelsen skal ske ved afsnitsvis aflevering, jfr. § 17, stk. 2, samt i tilfælde af afhjælpningsperiodens forlængelse for en del af arbejdet, jfr. § 22, stk. 3.

§ 26. *Betaling.*

Stk. 1. Betaling finder sted enten i overensstemmelse med de nedenfor i afsnit A (stk. 2-5) eller i afsnit B (stk. 6-8) angivne regler. For begge former for betaling gælder de i afsnit C (stk. 9-17) anførte fælles bestemmelser. Såfremt aftale om betalingsformen ikke er truffet, finder betaling sted efter de i afsnit B gældende regler.

A.

Stk. 2. Som et led i entrepriseaftalen udarbejdes ved arbejder, som under opførelsen

Det er sædvanligt, at sikkerhed stilles i form af bank- eller sparekassegaranti eller kautionsforsikring. Stilles sikkerhed på anden måde, er det rimeligt at kræve bygherrens godkendelse. Deponering af sparekasse- (eller bank-) bog forekommer næppe hyppigt i dag. Disse former for sikkerhedsstillelse er derfor ikke udtrykkeligt nævnt.

Der forekommer sikkerhedsstillelse i form af bankgaranti eller lignende, som kun er gældende for 1 år, eller som på anden måde er tidsbegrænset. Bygherren må imidlertid have et rimeligt krav på, at sikkerhedsstillelsen er gældende, indtil entreprenørens forpligtelser er fuldt ud opfyldt. Dette behøver ikke at være tilfældet, blot fordi en stipuleret afhjælpningsperiode er udløbet, idet der kan være fremsat krav om afhjælpning af mangler, og er afhjælpningen ikke sket inden afhjælpningsperiodens udløb, bør sikkerhedsstillelsen kunne fastholdes, indtil manglerne er afhjulpne. Sikkerhedsstillelsen bør dog ikke kunne fastholdes udover afhjælpningsperioden, hvis det drejer sig om mangler af uvæsentlig betydning. Der henvises i øvrigt i denne forbindelse til bemærkningerne til § 22, stk. 1-5, sidste afsnit.

Ad stk. 4. Svarer til AB 1951 § 17, stk. 4, 2. punktum, og stk. 5.

Ad AB 1951 § 17, stk. 6.

»Bygherren kan endvidere, når garantiforpligtelsen, efter at arbejdet er afleveret, ikke kan skønnes at andrage det fulde beløb, frigive indtil $\frac{2}{3}$ af sikkerheden«.

Bestemmelsen er udeladt som værende overflødig.

Ad § 26.

Ad stk. 1. Det er overladt til nærmere aftale mellem entreprisens parter, om der skal benyttes den i stk. 2-5 omhandlede automatiske betalingsform, der knytter sig til, at enten tidspunkter eller stadier i arbejdets gang i henhold til en betalings- eller fordelingsplan er nået, eller om entreprenøren kan forlange å conto-betalinger i medfør af stk. 6-8.

Ad A.

Ad stk. 2-4. Det er udvalgets opfattelse, at fordelingsplan/betalingsplan skal være integrale

Forslag

finansieres midlertidigt gennem byggelån, en fordelingsplan, der angiver ved hvilke stadier, respektive til hvilke tidspunkter og med hvilke beløb entreprisesummen m.v. eller dele heraf skal udbetales. Fordelingsplanen skal godkendes af samtlige entreprenører, teknikere, advokater og andre, der for ydelser til byggeriet har krav på andel i byggelånet. Fordelingsplanen forelægges endvidere byggelångiveren til godkendelse.

Stk. 3. Ved andre arbejder erstattes fordelingsplanen af en betalingsplan, der følger den for arbejdet udarbejdede tidsplan og fastsætter, til hvilke tidspunkter entreprisesummen eller dele heraf skal udbetales.

Stk. 4. Betaling skal finde sted til de angivne tidspunkter m.v., forudsat at den ydelse, som betalingen angår, er præsteret.

Stk. 5. Ved aftale om forandret betaling gives der fordelingsplanen/betalingsplanen på tegning herom.

B.

Stk. 6. Såfremt aftale om betaling i henhold til reglerne i afsnit A (stk. 2-5) ikke er truffet, kan entreprenøren en gang hver måned indgive begæring om udbetaling af å conto-beløb for udført arbejde m.v. Der udbetales ham derefter inden 3 uger det beløb, som det må erkendes, at der på byggepladsen er ydet kontraktmæssige materialer eller arbejder for. Der skal tillige ydes betaling for sådanne forarbejdede eller uforarbejdede materialer m.v.,

Bemærkninger

rede led i entrepriseaftalen. Foruden parterne i byggeriet kan fordelingsplanen tænkes at omfatte andre udbetalinger, f.eks. til kreditor iflg. et sælgerpantebrev, bygherreleverandører eller lignende.

Entrepriseaftalen, hvori betalingsplan og fordelingsplan indgår, forudsættes underskrevet af bygherre og samtlige entreprenører. Af særlig interesse for entreprenørerne er den indbyrdes fordeling mellem dem og de øvrige parter, der - uden at være entreprenører - skal fyldestgøres for en økonomisk fordring i forbindelse med entreprisen, idet det gennem fordelingsplanen sikres, at de enkelte fordringshavere får andel i entreprisesummen i forhold til de på udbetalingstidspunktet præsterede arbejder og leverancer, således at en enkelt fordringshaver i sammenbrudssituationer ikke nyder fordele på andre fordringshaveres bekostning. Fordelingsplanen forudsættes tillige underskrevet af dem, der er berettiget til udbetalinger uden samtidig at være entreprenører. Fordelingsplanen skal godkendes bl.a. af »teknikere«. Herved forstås rådgivende ingeniører, arkitekter, landinspektører og andre.

Såfremt et arbejde finansieres ved byggelån i bank eller sparekasse, er det i overensstemmelse med hidtidig praksis en helt naturlig forudsætning, at byggelångiveren kan tiltræde fordelingsplanen, da entrepriseaftalens oprettelse og entreprisens eksistens ganske beror på, at byggelångiveren vil yde den fornødne finansiering.

En forudsætning for bygherrens forpligtelser til at overholde betalingstidspunkterne må være, at ydelserne, som den enkelte betaling angår, er præsteret, hvilke det er fundet rigtigt udtrykkeligt at angive (stk. 4).

Ad stk. 5. Svarer til AB 1951 § 22, stk. 5, 2. punktum.

Ad B.

Ad stk. 6-8. Bestemmelserne svarer til AB 1951 § 22, stk. 6-8, dog at der på nærmere angivne vilkår skal ydes betaling også for forarbejdede eller uforarbejdede materialer, som endnu ikke er leveret på byggepladsen.

som ikke er leveret på byggepladsen, men er indkøbt af entreprenøren, ubehæftede, og afmærket som bygherrens ejendom, jfr. § 27, stk. 2.

Stk. 7. Der kan indtil afleveringen tilbageholdes 10 % af alle å conto-udbetalinger til sikkerhed for arbejdets gode aflevering i dets helhed. Når det tilbageholdte beløb har nået 5 % af hele entreprisesummen, kan bygherren dog ikke forlange yderligere tilbageholdelse.

Stk. 8. Såfremt der er ydet sikkerhedsstillelse, jfr. § 25, sker betalingen uden tilbageholdelse, for så vidt angår sådanne leverancer, som præsteres fuldt færdige i rater.

C.

Ad C.

Bestemmelserne i dette afsnit gælder uanset, hvilken betalingsform der er aftalt.

Stk. 9. Såfremt forfaldne beløb ikke er betalt ved betalingsfristens udløb, er entreprenøren berettiget til med 1 uges skriftligt varsel at standse arbejdet.

Ad stk. 9. Svarer til AB 1951 § 22, stk. 9.

Stk. 10. Såfremt bygherren finder, at et krævet beløb ikke er forfaldent, påhviler det ham at meddele dette skriftligt til entreprenøren.

Ad stk. 10. Bestemmelsen er ny og er indsat, fordi det må anses for ønskeligt, at det bliver klart og utvetydigt konstateret, om manglende betaling skyldes, at bygherren gør gældende, at beløbet ikke er forfaldent, eller har andre årsager.

Stk. 11. I tilfælde af uenighed om den endelige opgørelse må det beløb, som parterne er enige om, at entreprenøren har til gode, ikke forholdes ham.

Ad stk. 11. Er identisk med AB 1951 § 22, stk. 10.

Stk. 12. Aftale om tidspunktet for betaling for ekstraarbejder træffes i forbindelse med aftalen om ekstraydelsens levering.

Ad stk. 12. Reglen indebærer, at der ved aftale også skal tages stilling til, hvorvidt der ved udbetalingen kan tilbageholdes et beløb i medfør af stk. 7 eller særlig aftale til sikkerhed for arbejdets gode aflevering i dets helhed. Der henvises tillige til § 8, stk. 2.

Stk. 13. Selv om beløb i henhold til entreprisaftalen først forfalder ved endelig prioritering, skal udbetaling dog senest ske 1 år efter afleveringsdagen - i tilfælde af afsnitsvis aflevering ved afleveringen af sidste afsnit - medmindre ganske særlige omstændigheder har hindret prioriteringens afslutning inden dette tidspunkt.

Ad stk. 13. Bestemmelsen er ny og er begrundet i ønskeligheden af at undgå en ubestemt, langvarig udskydelse af betalingen på grund af forhaling af prioriteringen, medmindre der har været ganske særlige hindringer for gennemførelsen af prioriteringen.

Stk. 14. Entreprenørens tilgodehavende forrentes fra forfaldsdagen - for prioriteringsraters vedkommende dog fra afleveringsdagen - med 2 % over Danmarks Nationalbanks til enhver tid gældende diskonto.

Tilgodehavende i henhold til entreprenørens endelige og fuldstændige opgørelse, jfr. stk. 16, forrentes dog tidligst fra 3-ugers dagen efter opgørelsens modtagelse.

Stk. 15. Såfremt entrepriseresummen skal reguleres som følge af ændringer i overenskomstmæssige arbejdslønninger, materialepriser m.v., finder reguleringen sted på grundlag af en af entreprenøren udarbejdet, dokumenteret opgørelse i forbindelse med betalingen for den del af arbejdet, der berøres af ændringen.

Stk. 16. Senest 4 uger efter, at afleveringen er sket, er entreprenøren pligtig til bygherren at fremsende endelig og fuldstændig opgørelse, herunder over tilgodehavender for alle ekstraarbejder, og efter fremsendelse af denne opgørelse kan han ikke fremkomme med yderligere krav. Såfremt opgørelsen ikke er fremsendt inden 3 måneder efter afleveringen, kan bygherren skriftligt kræve opgørelsen inden 14 dage, og kommer den ham da ikke i hænde inden denne frist, fortaber entreprenøren krav på vederlag for ekstraarbejder, der udføres som regningsarbejder, og for løn- og prisstigninger.

Stk. 17. Såfremt et beløb efter aftale skal indestå efter arbejdets aflevering, er entreprenøren berettiget til at kræve den i dette beløb indeholdte merværdiafgift betalt samtidig med slutopgørelsen, når entreprenøren skal afregne merværdiafgiften på dette tidspunkt.

§ 27. *Ejendomsret til materialer og leverancer.*

Stk. 1. Alle materialer og leverancer, som er bestemt til indføjelse i byggeriet, skal leveres uden ejendomsforbehold, og når de er leveret på byggepladsen, er de bygherrens ejendom.

Ad stk. 14. Svarer til AB 1951 § 22, stk. 4, dog med følgende ændringer:

Påbegyndelsestidspunktet for forrentningen er fundet i almindelighed at burde være forfaldsdagen, dog for prioriteringsraters vedkommende afleveringsdagen.

Rentefoden, der hidtil fast har været 5 %, er fundet at burde være fleksibel, således at den reguleres i overensstemmelse med svingninger i Danmarks Nationalbanks diskonto. Ved fastsættelse af renten til 2 % over den til enhver tid gældende diskonto opnås en mere realistisk forrentning.

Ad stk. 15. Bestemmelsen er ny og betyder, at en eventuel regulering med pris- og lønændringer ved arbejder, der betales i henhold til reglerne i afsnit A, skal ske i forbindelse med præsteringen af udbetalingen (raten) for den del af arbejdet, som pris- og lønændringer har betydning for. Ved arbejder, der betales i henhold til reglerne i afsnit B, indebærer reglen, at eventuel regulering finder sted i forbindelse med de enkelte à conto-udbetalinger.

Ad stk. 16. 1. punktum er identisk med AB 1951 § 19, stk. 6.

2. punktum er nyt og er begrundet i, at det findes rimeligt at give bygherren mulighed for at lægge pres på entreprenøren for at fremtvinge en endelig opgørelse.

Ad stk. 17. Bestemmelsen er ny og er begrundet i, at entreprenøren ikke bør stå i forskud med merværdiafgiftsbeløbet længere tid end til afleveringstidspunktet.

Ad § 27.

Ad stk. 1 og 2. Svarer til AB 1951 § 22, stk. 11, men er udbygget med en bestemmelse om pligt til afmærkning og tydelig adskillelse som bygherrens ejendom af materialer og leve-

Forslag

Stk. 2. Hvis der ydes å conto-betalinger på bearbejdede eller uforarbejdede materialer og leverancer, som endnu ikke er leveret på byggepladsen, skal disse afmærkes og tydeligt adskilles som bygherrens ejendom. Hvis bygherren forlanger det, skal der tegnes særskilt forsikring herfor og ydes sikkerhedsstillelse for den kontraktmæssige levering.

S 28. Bygherrens sikkerhedsstillelse.

A.

Stk. 1. Ved private arbejder, som under opførelsen finansieres midlertidigt gennem byggelån, skal bygherren udstede ejerpantebrev, der i det mindste er af en sådan størrelse, at det er tilstrækkeligt til at dække de i fordelingsplanen, jfr. § 26, stk. 2, anførte poster.

Stk. 2. Ejerpantebrevet tjener først til sikkerhed for byggelångiverens krav til enhver tid samt for eventuelle grundprioriteter. Derefter tjener ejerpantebrevet til sikkerhed for sideordnet forholdsmæssig dækning for alle de i fordelingsplanen angivne tilgodehavender.

Stk. 3. Ejerpantebrevet må kun tjene til sikkerhed for krav, der vedrører byggeriet.

B.

Stk. 4. Ved andre private arbejder kan entreprenøren, dersom det ikke godtgøres, at bygherren vil være i stand til at fyldestgøre entreprenøren, forlange, at bygherren inden arbejdets påbegyndelse yder sikkerhedsstillelse i form af bank- eller sparekassegaranti, kautionsforsikring eller med entreprenørens godkendelse på anden måde.

Stk. 5. Sikkerhedsstillelsen fastsættes til 3 måneders gennemsnitsbetaling — dog mindst 10 % af enterprisesummen, eksklusive mer værdiafgift — udregnet således, at enterprisesummen fordeles ligeligt på det antal måneder, som er fastsat i kontrakten for arbejdets udførelse.

§ 29. Transport på enterprisesummen.

Så længe entreprisen ikke er fuldført, kan entreprenøren kun give transport på sit tilgode-

Bemærkninger

rancer uden for byggepladsen. Dette er et nødvendigt modstykke til bygherrens forpligtelse til at yde betaling for sådanne materialer og leverancer uanset, at de ikke er leveret på byggepladsen, jfr. § 26, stk. 6. Endvidere er det anset for rimeligt, at bygherren kan kræve, at der tegnes forsikring og ydes sikkerhedsstillelse for sådanne udenfor byggepladsen beroende materialer og leverancer, som han har præsteret betaling for.

Ad § 28.

Svarer med redaktionelle rettelser til AB 1951 § 21, dog med den ændring, at »private husbygningsarbejder« er ændret til »private arbejder« (stk. 1), idet det ikke alene er boligbyggeri, men også fabrikker, kontorbygninger, landbrugsejendomme m.v., der under opførelsen finansieres gennem byggelån. Endvidere er det fundet rimeligt at supplere reglen i stk. 5 om, at sikkerheden - medmindre andet særligt er bestemt - fastsættes til 3 måneders gennemsnitsbetaling med en regel om, at sikkerheden dog mindst udgør 10 % af enterprisesummen, jfr. herved § 25, stk. 1.

Ad § 29.

AB 1951 § 23 gør ikke nogen begrænsning i sit område. Når entreprisen er fuldført, er

Forslag

havende til sikkerhed for fordringer, der står i forbindelse med udførelsen af hans arbejde.

I. Tvister.

§ 30. *Syn og skøn.*

Bemærkninger

der imidlertid ikke længere nogen risiko for bygherren eller de øvrige produktionsdeltagere, og der er derfor ikke af hensyn til disse grund til at udelukke transport på endnu ikke udbetalte rater af enterprisesummen.

Ad I.

Ad § 30.

Bestemmelsen er ny og skal muliggøre, at der - om fornødent hurtigt - kan finde en faglig bedømmelse sted af arbejdet eller dele deraf, såvel af det færdige arbejde som af et igangværende arbejde, således at arbejdets fremadskriden berøres mindst muligt af en uenighed, der måtte opstå undervejs. Da det er en gammel erfaring, at et syn og skøn ofte faktisk afgør stridigheder mellem parter, skal syn- og skønsinstituttet tillige virke procesbesparende. Et hurtigt syn og skøn angående samtlige mulige faglige felter må det i almindelighed anses for umuligt at tilvejebringe gennem de eksisterende organer (domstolene, organisationernes ordninger etc.). Man har derfor fundet det nødvendigt i AB at etablere en syn- og skønsordning, der er knyttet til det i § 31 omhandlede voldgiftsnævn, hvilket tillige indebærer, at et centralt organ med repræsentation af samtlige byggeriets parter har ansvaret for udpegelsen af egnede og uvildige skønsmand. Det tilstræbes, at der opbygges en landsomfattende kreds af mulige skønsmand, dækkende samtlige faglige felter, der om det ønskes kan træde i virksomhed med dags varsel. Det tilstræbes endvidere gennem den valgte form at opnå en sådan garanti med hensyn til skønsmandenes saglighed og uvildighed, at et syn og skøn, udpeget i voldgiftsnævnets regi, accepteres også af de almindelige domstole, hvor disse ved aftale mellem parterne måtte være eller blive foretrukket fremfor voldgiftsbehandling.

Stk. 1. Bygherren, entreprenører, underentreprenører, leverandører og de til bygge- eller anlægsarbejdet knyttede teknikere kan i tilfælde af uoverensstemmelse, eller hvor det er nødvendigt for at sikre bevisets stilling begære udmeldt syn og skøn vedrørende arbejdet eller en del deraf.

Ad stk. 1. Adgangen til at begære syn og skøn står åben for enhver, der på den ene eller anden måde er part i bygge- eller anlægsarbejdet. Syn og skøn kan begæres ensidigt, d.v.s. uden, at den potentielle modpart forinden erklærer sig indforstået. En rimelig tilbageholdenhed vil antagelig følge af, at rekvirenten, jfr. stk. 2 g), må indbetale et depositum til sikkerhed for de med skønsforretningen forbundne udgifter og, jfr. stk. 4, hæfter for og muligt endeligt må bære disse udgifter.

Stk. 2. Begæringen fremsendes til Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed og skal ledsages af

- a) oplysning om, hvilke parter sagen vedrører, samt disse parters adresse og telefonnummer,
- b) en skriftlig fremstilling, hvori gives en kort redegørelse for sagen, og som indeholder de spørgsmål, hvorom skønsmandens erklæring ønskes (skønstemaet),
- c) entreprisaftalen (leveranceaftalen, projekteringsaftalen) med dertil knyttede dokumenter, såsom AB, Særlige betingelser, tegninger, beskrivelser, tidsplan, arbejdsplan etc.,
- d) eventuelle byggemødereferater,
- e) eventuel angivelse af, hvilken form for tekniske kvalifikationer skønsmanden bør være i besiddelse af,
- f) oplysning om, hvorvidt forretningen mod erlæggelse af et særligt gebyr ønskes fremmet som hastesag,
- g) et depositum, eventuelt med tillæg af hastegebyr, til sikkerhed for dækningen af de med skønsforretningen forbundne udgifter.

Stk. 3. Der udmeldes én skønsmand. Såfremt Voldgiftsnævnet efter særlig begrundelse finder det rimeligt, kan der udmeldes to, eller under ganske særlige omstændigheder, flere skønsmand.

Stk. 4. Den eller de, der har fremsat ønske om skønsforretningen, hæfter for de med denne forbundne udgifter, herunder skønsmandens honorar, der fastsættes af Voldgiftsnævnet. Såfremt tvisten eller en del deraf efter forretningens afslutning indbringes til voldgiftsafgørelse, tages udgiften og dens nødvendighed i betragtning ved fastsættelsen af sagsomkostninger. Voldgiftsretten fastsætter i så fald skønsmandens honorar m.v.

Stk. 5. Nyt syn og skøn ved anden skønsmand kan kun finde sted, hvis Voldgiftsnævnets formand finder det rimeligt. Såfremt begæring om voldgiftsbehandling af tvisten er indgivet, tager voldgiftsretten stilling til rime-

Ad stk. 2. Som beskrevet i noten til § 31 er Voldgiftsnævnet en repræsentativ forsamling på 10 medlemmer. Den daglige administration vil blive varetaget af et til nævnet knyttet og på dettes ansvar arbejdende sekretariat, der rummer den fornødne tekniske og juridiske indsigt til at udpege den rette skønsmand for den givne sag. De i stk. ? fordrede oplysninger skal tjene til at gøre grundlaget for dette valg så fuldkomment som muligt. Det nævnte depositum for skønsudgifter kan bestå i et fast - og forud bekendtgjort - grundbeløb, der på anfordring af Voldgiftsnævnets sekretariat må suppleres med et yderligere beløb, hvis størrelse afhænger af den konkrete sags krav.

Ad stk. 3. Én skønsmand vil i det langt overvejende antal tilfælde være tilstrækkeligt. Flere skønsmand kan dog tænkes at være nødvendige i store sager, hvor der kaldes på flere, helt forskellige former for ekspertise. Et ønske om udmeldelse af to skønsmand ud fra det synspunkt, at de kan repræsentere hver sin part, forudsættes ikke imødekommet.

Ad stk. 4. Når sagen ikke frem til en voldgiftsafgørelse, foreslås honorarets fastsættelse overladt til Voldgiftsnævnet, og spørgsmålet om deling af skønsudgifterne må inddrages i de forhandlinger, hvorunder sagen eventuelt forliges. Skønsmandens honorar forudsættes fastsat efter samme retningslinjer, som det sker ved domstolene. Indbringes sagen for Voldgiftsretten, tager denne stilling til honoraret og de øvrige udgifter ved fastsættelse af sagsomkostninger.

Ad stk. 5. Bestemmelsen udelukker ikke, at der inden voldgiftssag er indledt, foretages et supplerende syn og skøn ved samme skønsmand, f.eks. til bedømmelse af nyttilkomne forhold. Derimod må der kræves en særlig be-

ligheden af et ønske om supplerende syn og skøn eller nyt syn og skøn ved samme eller anden skønsmand.

§ 31. *Voldgift.*

Stk. 1. Tvister mellem de i § 30, stk. 1, nævnte parter i anledning af arbejdet afgøres af Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed*!), hvis afgørelser er endelige og bindende.

grundelse, såfremt der ensidigt ønskes nyt syn og skøn vedrørende samme forhold ved anden skønsmand.

Når voldgiftssag er indledt, er det fundet rigtigst, også af procesfremmende grunde, at overlade afgørelsen om nyt syn og skøn til voldgiftsretten selv.

Ad § 31.

Bestemmelsen bygger som udgangspunkt på AB 1951 § 24, hvorefter tvister mellem bygherre og entreprenør afgøres endeligt og bindende ved voldgift. Såfremt der undtagelsesvis skulle føles behov derfor, kan parterne imidlertid som hidtil træffe aftale om anden afgørelsesform end voldgift.

Ad stk. 1. AB 1951 henviser tvister mellem bygherre og entreprenør til afgørelse af Dansk Ingeniørforenings voldgiftsret eller, dersom bygherren ønsker det, den af Akademisk Arkitektforening og Håndværksrådet i forening nedsatte voldgiftsret.

Herudover kendes og anvendes efter særlig aftale andre former for voldgiftsavgørelser - i visse tilfælde betegnet som »frivilligt syn og skøn« - såvel mellem AB's direkte parter, bygherre og entreprenør, som mellem andre af byggeriets parter, f.eks. bygherre og projekterende teknikere. Det karakteristiske for disse voldgifter er, at de er privat foranstaltede, og at deres emneområder i et vist omfang kan være sammenfaldende, men også i et vist omfang afviger fra hinanden.

Hertil kommer, at en række konflikter i en entreprise, hvor der ellers er aftalt voldgift, afgøres af de almindelige domstole.

Udvalget finder, at der er behov for en forenkling, og foreslår derfor oprettelsen af én fælles voldgiftsret, hvis administrative organ, Voldgiftsnævnet, nedsættes af ministeriet for offentlige arbejder, og hvori samtlige byggeriets parter er repræsenteret. Retten er kompetent i tvister »i anledning af arbejdet«, d.v.s., at rene incassosager og sager, der ikke vedrører arbejds- eller leveranceydelse til en konkret entreprise eller teknisk bistand hertil, falder uden for voldgiftsrettens kompetenceområde. I modsætning til AB 1951 § 24 er der herudover ikke adgang til at kræve spørgsmål, der »helt eller aldeles overvejende er af juridisk natur«, henvist til de almindelige domstole, men hver af parterne kan ensidigt kræve,

t) Se side 41.

at det juridiske element i retten kommer i flertal, jfr. noten. Ændringen skyldes navnlig hensynet til ikke at få enkeltspørgsmål i en sag behandlet ved forskellige instanser, men også at reglen efter det oplyste kun er påberåbt én gang i praksis.

Det tilføjes, at et af retsplejerådet udarbejdet udkast til lov om voldgift, der optrykkes som bilagt) til betænkningen, i § 5 indeholder forslag om særlig hjemmel for de almindelige domstoles bistand til voldgiftsretter til bevisoptagelser, og i § 9 foreslås der givet hjemmel til tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelser ved fogeden, uden at voldgiftskendelsen, som tidligere, først skal godkendes under en retssag ved de almindelige domstole.

For at sikre formålet med oprettelsen af én fælles voldgiftsret bør entreprisens parter så vidt muligt lade §§ 30 og 31 være gældende i aftaler med andre entreprenører, leverandører og teknikere om ydelser og bistand i forbindelse med entreprisen således, at disse hver for sig indbyrdes og i forhold til andre parter aftalepartnere vedrørende arbejdet eller leverancer til arbejdet underkastes voldgiftsavgørelse.

Stk. 2. Voldgiftsretten træder i virksomhed efter begæring af enhver af de i stk. 1 nævnte parter. For dens behandling af sagerne gælder de af ministeriet for offentlige arbejder godkendte regler for Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed.

Ad stk. 2. De nævnte regler for voldgiftsretten skal i lighed med de regler, der er udfærdiget for de to i AB 1951 nævnte voldgiftsretter, angive det nærmere grundlag for voldgiftsrettens virksomhed, fremgangsmåden for dens behandling af sagerne, bestemmelser om udgifter ved sagens behandling samt andre spørgsmål, som det måtte anses for rimeligt at give regler for, herunder f.eks. en bestemmelse i medfør af hvilken, der af Voldgiftsnævnet kan udfærdiges en forretningsorden for syn- og skønsinstituttets organisation, fremgangsmåden ved syn- og skønsforretningernes afvikling samt visse fællesregler for skønserklæringernes opbygning etc.

Udvalget forudsætter, at udgifterne ved Voldgiftsretten, Voldgiftsnævnets og dettes sekretariats drift, i det omfang disse ikke inddækkes gennem retsafgifter m.v., afholdes af de interesserede organisationer. De løbende udgifter forudsættes afholdt forskudsvis enten af ministeriet for offentlige arbejder mod refusion af organisationerne eller direkte af organisationerne.

t) Bilag 7.

Ad AB 1951 § 24, stk. 4 og 5.

»At tvisten henvises til voldgift eller rettergang, medfører ikke nogen lempelse i parternes gensidige forpligtelser«.

»I tilfælde af søgsmål er parterne pligtige at give møde for den forligskommission og underret, hvorunder bygherren eller - om denne måtte foretrække det - arbejdsstedet henhører, med varsel som til inden for kredsens område boende«.

De pågældende bestemmelser er udeladt som værende overflødige.

Ad noten til stk. 1.

Som anført ovenfor kan enhver af parterne begære, at voldgiftsretten suppleres med de to øvrige medlemmer af dens præsidium. Enhver af parterne kan følgelig i modsætning til tidligere ensidigt bestemme, at der i voldgiftsretten skal være majoritet af juridiske dommere.

Inspireret af bestemmelser i AB 1951 - voldgiftsretternes regler er det anført, at voldgiftsretten, såfremt parterne er enige derom, kan bestå af ét medlem.

Med hensyn til præsidiets sammensætning har udvalget fundet det rettest, at ét af medlemmerne og dettes suppleant skal vælges blandt landsretternes dommere.

Af saglige og praktiske hensyn har udvalget endvidere foreslået, at formanden for Voldgiftsrettens præsidium og for Voldgiftsnævnet er samme person.

Udvalget har ment, at Voldgiftsnævnet bør sammensættes med repræsentation af samtlige bygge- og leverandørere. En sådan sammensætning er en konsekvent videreførelse af tanken om én fælles voldgiftsret, men skal også tjene til at garantere upartiskhed og det bredest mulige saglige grundlag ved udpegelsen af skønsmand og faglige voldgiftsdommere.

Voldgiftsnævnet forudsættes i den daglige administration at virke ved et tilknyttet sekretariat, der handler på Voldgiftsnævnets ansvar og i henhold til dettes almindelige eller specielle direktiver. Sekretariatet må råde over den fornødne sagskundskab til løsning af opgaverne med udpegning af de rette skønsmand og voldgiftsdommere.

*) Voldgiftsretten nedsættes af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed. Voldgiftsretten består af formanden for denne rets præsidium og to af Voldgiftsnævnet for hver enkelt tilfælde efter sagens beskaffenhed udmeldte sagkyndige.

Dersom parterne enes derom, eller blot en af dem begærer det, suppleres retten med præsidiets to øvrige medlemmer. De dermed forbundne merudgifter fordeles i forbindelse med rettens afgørelse af spørgsmålet om sagsomkostninger, hvorunder det kan bestemmes, at de udgifter, der er en følge af rettens supplerings, skal udredes af den part, der har rejst krav herom, når retten skønner, at det ikke var tilstrækkeligt begrundet at fremsætte kravet. Er parterne enige derom, kan voldgiftsretten dog bestå alene af ét medlem.

Voldgiftsrettens præsidium består af en formand og to andre medlemmer, som tillige med to suppleanter vælges af Højesteret blandt dennes dommere og for et af medlemmernes og en af suppleanternes vedkommende blandt landsretternes dommere. Valget sker for 5 år, dog at en valgt afgår, såfremt han udtræder af den ret, han ved valget var medlem af. Formanden bestemmer, i hvilket omfang de to andre medlemmer skal fungere som voldgiftsrettens formand.

Voldgiftsnævnet har 10 medlemmer, og dets formand er formanden for voldgiftsrettens præsidium.

De øvrige 9 medlemmer udpeges af ministeren for offentlige arbejder, for så vidt angår de 7 medlemmer, efter indstilling af Dansk Ingeniørforening i samråd med Ingeniør-Sammenslutningen, Danske Arkitekters Landsforbund, Håndværksrådet, Byggesocietetet i Danmark, Entreprenørforeningen, Fællesorganisationen af almenyttige danske boligselskaber, og Industrirådet.

Voldgiftsnævnets opgaver er at udarbejde og ajourføre regler for voldgiftsrettens virksomhed,

at udpege faglige dommere til voldgiftsretten, at udmelde søn og skøn, herunder at udpege syn- og skøns mænd, samt at varetage den i øvrigt med voldgiftsrettens virksomhed forbundne administration. Den daglige administration varetages på Voldgiftsnævnets vegne og ansvar af et til nævnet knyttet sekretariat.

Voldgiftsrettens og Voldgiftsnævnets hjemsted er København.

København i september 1971.

F. J. Boas (formand)
Børge Andersen
Frode Christensen
Sven Christensen
Engberg
K. Hansen
Poul Hansen
Henrik Heie

Otto Husted
Erik Jensen
C. Jess
 Frode Jørgensen
 H. Lorentzen
 E. Løkkegaard
 I. C. Mortensen
 Poul Møller

Hans Nielsen
 J. M. Olsen
 K. Otterstrøm
 Axel H. Pedersen
 Axel Ivan Pedersen
 Erik Ross Pedersen
 Karen Poulsen

Erik F. Qvist
Jens Selmer
Ove Skands
Henning Svendsen
Jac. Sørensen
Ole Trolle
J. Vikens

Erik Alsøe. Poul E. W. Bugge. F. Lethan.

Som det vil være bekendt, blev »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« senest udsendt i revideret form den 7. september 1951.

»Almindelige betingelser for arbejder og leverancer« har hidtil i meget betydeligt omfang dannet en del af det retlige grundlag for entreprisekontrakter, men i de senere år har imidlertid udbydere og måske navnlig tilbudsgivere i stigende omfang fordret ændringer eller tilføjelser til dette fravigelige regelsæt, og senest har flere organisationer af tilbudsgivere over for monopoltilsynet anmeldt en række standardforbehold, der i betydelig grad fraviger »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«.

Da disse omstændigheder - set på baggrund af den kraftige udvikling i teknisk og kvantitativ henseende inden for bygge- og anlægsvirksomheden og de hermed forbundne konsekvenser af såvel samfundsøkonomisk som privatøkonomisk, organisationsmæssig og faglig art - kunne være udtryk for at de omhandlede almindelige betingelser ikke er tidssvarende, har ministeriet besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave så hurtigt som muligt grundigt at gennemgå »Almindelige betingelser for ar-

bejder og leverancer« af 7. september 1951 og fremkomme med indstilling om, i hvilket omfang og på hvilken måde sådanne standardforbehold bør indarbejdes i de almindelige betingelser. Udvalget skal endvidere have til opgave at vurdere, om der i øvrigt er behov for en revision af betingelsernes tekst, systematik og indhold, herunder eksempelvis om den tekniske udvikling inden for elementbyggeri og anlægsarbejder bør betinge, at der for sådanne eller andre områders vedkommende indarbejdes særbestemmelser. Endelig bør det overvejes, i hvilket omfang den ny lovgivning om licitation giver anledning til ændringer i »Almindelige betingelser for arbejder og leverancer«.

Ved at meddele foranstående skal man herved anmode hr. kommissarius om at ville indtræde som medlem i bemeldte udvalg og som formand lede dets forhandlinger. Man har samtidig anmodet de på den vedlagte liste opførte om snarest belejligt at ville udpege medlemmer af udvalget. Endelig har man anmodet ekspeditionssekretær E. Alsøe og fuldmægtig Poul Erik Bugge, begge ministeriet for offentlige arbejders departement, om at ville varetage sekretariatsarbejdet.

SV. Horn.

I Poul Andersen

ALMINDELIGE BETINGELSER
FOR ARBEJDER OG LEVERANCER

udfærdiget af
Ministeriet for offentlige arbejder
den 7. september 1951

*(For så vidt angår byggearbejder
i almindelighed i samarbejde med
indenrigs- og boligministeriet)*

(Ved leverancer er i nedenstående bestem-
melser »bygherren« at forstå som køberen og
»entreprenøren« som sælgeren).

§ 1.

Bygherrens udbud.

Stk. 1. Bygherrens udbud i licitation skal
være ledsaget af de fornødne beskrivelser og
tegninger og af oplysning om, hvorvidt arbej-
det udbydes i offentlig eller i bunden licitation,
og om tiden og stedet for licitationen.

Stk. 2. Endvidere skal der ved private hus-
bygningsarbejder, som under opførelsen finan-
sieres midlertidigt gennem byggelån, foreligge
en finansieringsplan, der indeholder fyldestgø-
rende oplysninger om, hvorledes byggeforet-
gendet forventes finansieret, herunder, hvorvidt
der forventes statslån og i så fald af hvilken
størrelse.

Stk. 3. Dersom bygherren giver en af de
bydende oplysninger, som supplerer det udle-
verede licitationsmateriale, skal han omgående
meddele de samme oplysninger til andre ham
bekendte interesserede.

Stk. 4. Forinden licitation afholdes, bør det
være klargjort, hvilke af reglerne i den i over-
enstemmelse med prisloven til enhver tid be-
stående licitationsordning der er gældende for
licitationen.

Stk. 5. Udbydelse af et arbejde i ny licitation
må først finde sted, efter at bygherren har givet
deltagerne i den foregående licitation skriftlig
meddelelse om, at denne er annulleret.

§ 2.

Entreprenørens tilbud og licitation.

Stk. 1. Tilbudene skal, hvis det forlanges,
udfærdiges på dertil af bygherren leverede
blanketter eller efter en nærmere angiven ord-
lyd.

Stk. 2. Tilbudene skal foruden de udtrykke-
lig fordrede opgivelser indeholde de bydendes
navne, adresser og underskrifter. Når flere i
forening giver tilbud, er dette bindende en for
alle og alle for en. Dersom der foruden på det
samlede arbejde tillige forlanges tilbud på dele
deraf, kan tilbudet indeholde angivelse af, om
det gælder enkelte af de angivne ydelser, eller
om kun det samlede bud er gældende.

Stk. 3. Såfremt tilbudet foruden en samlet
sum skal indeholde enhedspriser, kommer disse,
medmindre andet særligt er bestemt, kun til
anvendelse ved betalingsregulering på grund af
større eller mindre ydelser end af bygherren
angivet, medens ellers alene den samlede sum
er bindende.

Stk. 4. Tilbudene åbnes til forud fastsat tid i
overværelse af de bydende, der giver møde.
Efter at tilbudenes åbning er påbegyndt, mod-
tages ikke flere tilbud.

Stk. 5. Ved offentlig licitation er bygherren
berettiget til at vælge mellem samtlige ind-
komne tilbud eller forkaste dem alle.

Stk. 6. Ved bunden licitation har bygherren,
medmindre andet udtrykkeligt er fastsat, valget
mellem at antage det billigste tilbud eller for-
kaste dem alle ved meddelelse til deltagerne
(annullere licitationen). Hvis bygherren har op-
fordret de bydende til al afgive alternative til-
bud (tilbud om arbejdets udførelse på anden
måde end den i udbudet angivne), er han dog
tillige berettiget til at antage et hvilket som
helst af de indkomne alternative tilbud. Der-
som bygherren ikke har opfordret til afgivelse
af alternative tilbud, men sådanne dog frem-
kommer, kan de kun antages, efter at licitati-
onen er annulleret.

Stk. 7. Den, hvis tilbud ikke antages, kan
forlange sit tilbud samt tegninger, beregninger
og beskrivelser, som han har ladet udarbejde,
tilbageleveret.

§ 3.

Kontrakten.

Stk. 1. Kontrakt afsluttes ved særligt dokument eller ved påtegning på eller accept af tilbuddet. Dersom disse dokumenter er stempelpligtige, betaler bygherren stemplet.

Stk. 2. Der leveres entreprenøren fornøden genpart af kontrakt samt af beskrivelser, tegninger o.s.v., hvilke på forlangende skal tilbageleveres efter endt arbejde. Entreprenøren må ikke uden tilladelse benytte leverede tegninger, modeller etc. til andet brug.

Stk. 3. Entreprenøren kan kun med bygherrens samtykke helt eller delvis indsætte en anden i sit sted. Derimod kan han overlade udførelsen af enkelte dele af entreprisen til en underentreprenør, hvor det er sædvanemæssigt hjemlet.

§ 4.

Arbejdets omfang.

Stk. 1. Arbejdet skal udføres i nøje overensstemmelse med de for dette ifølge kontrakten gældende almindelige og særlige betingelser, tegninger, beskrivelser, tilbud og prøver.

Stk. 2. Entreprenøren skal, medmindre andet særligt er bestemt, levere alle materialer og præstere alle til arbejdets fuldstændige tilendebringelse fornødne bydelser, herunder oprydning. Dersom bygherren selv eller ved andre leverer eller udfører nogen del af anlægget, skal entreprenøren kun udføre sådanne hertil hørende bydelser, som særligt er ham pålagt ved kontrakten.

Stk. 3. Fejl i materialfortegnelser, beregninger, tegninger, nivellementer, opmålinger, målsætninger og lignende, der har været fremlagt til vejledning for de bydende, berettiger ikke entreprenøren til at hæve kontrakten. Såfremt fejlen ikke er af uvæsentlig betydning, og entreprenøren påviser den umiddelbart efter, at han er eller burde være kommet til kundskab om den, kan han kræve betaling for de ved fejlen foranledigede merydelser. På tilsvarende måde er bygherren berettiget til fradrag i entreprise-summen, dersom fejl medfører besparelser for entreprenøren.

§ 5.

Mønt, mål og vægt.

Når ikke andet særligt er bestemt, er alle betegnelser i henseende til mønt, mål og vægt danske.

§ 6

Arbejdets art og bedømmelse.

Stk. 1. Arbejder og leverancer skal udføres smukt, solidt og i enhver henseende forsvarligt af materialer, der, forsåvidt disses beskaffenhed ikke er anført i de særlige betingelser, kan henføres til gode handelsvarer.

Stk. 2. Om forlanges, skal entreprenøren ved certifikater eller på anden måde godtgøre materialernes oprindelse.

Stk. 3. Bygherren og hans tilsyn, jfr. § 9, har adgang til de arbejdspladser og værksteder, hvor arbejdet udføres, og kan fordre sig meddelt enhver oplysning, som er nødvendig til bedømmelse af ydelsens godhed.

Stk. 4. Bygherren eller hans tilsyn kan under arbejdets gang kassere ikke kontraktmæssige arbejder eller materialer, hvilke i så fald ufor-tøvet skal omgøres eller erstattes. Denne kassation skal ske så hurtigt som muligt. Kasse-rede materialer skal uopholdelig fjernes fra arbejdsstedet.

Stk. 5. Entreprenøren skal, om forlanges, uden vederlag afgive prøver og stille fornødent mandskab til disposition ved disses udtagning og undersøgelse. I tilfælde af, at materialer undersøges ved specielle prøveanstalter, skal undersøgelserne, dersom de viser, at materialerne er kontraktmæssige, betales af bygherren, men ellers af entreprenøren.

§ 7.

Afsætninger.

Bygherren lader, når ikke andet særligt er bestemt, foretage afsætningen af de bestemmende hovedlinier og højder, medens al øvrig afsætning udføres af entreprenøren.

§ 8.

Uoverensstemmelser i dokumenter m.v., forandringer i arbejdet m.m.

Stk. 1. Hvor tegninger og beskrivelser ikke yder tilstrækkelig vejledning til enkelte konstruktioners udførelse, eller hvor der er uoverensstemmelse imellem de forskellige dokumenter, skal entreprenøren indhente bygherrens afgørelse.

Stk. 2. Bygherren har, medmindre andet særligt er bestemt, ret til at forlange forandringer i ydelsens art og omfang inden for grænser, der skal fastsættes i de særlige betingelser. Hvis

der i denne anledning rejses krav om ekstrabetaling eller om fradrag i entreprisesummen, må dette ske straks.

Stk. 3. Dersom bygherren under arbejdets gang, uden at forlange egentlige forandringer, stiller særlige krav med hensyn til materialer, konstruktioner, arbejdsudførelse eller bydelser, skal entreprenøren, dersom han i denne anledning anser sig berettiget til ekstrabetaling, straks gøre bygherren opmærksom herpå, inden det pågældende arbejde påbegyndes. Undlader entreprenøren dette, kan han ikke senere kræve ekstrabetaling.

Stk. 4. Om de af bygherrens krav i medfør af stk. 2 og 3 følgende tillæg til eller fradrag i entreprisesummen træffes der snarest aftale mellem parterne. Forhandlingerne herom må ikke medføre forsinkelse i arbejdets udførelse.

Stk. 5. Alle erklæringer og aftaler i henhold til denne paragraf skal på forlangende fastslås skriftligt.

Stk. 6. Uden udtrykelig ordre må intet ekstraarbejde udføres.

§ 9.

Bygherrens tilsyn.

Stk. 1. Ved bygherrens tilsyn forstås, medmindre andet særligt er bestemt, hans arkitekt og ingeniør og disses konduktører.

Stk. 2. Tilsynet kan på bygherrens vegne over for entreprenøren give og modtage meddelelser vedrørende arbejdet samt godkende eller kassere materiale eller arbejde, jfr. § 6, og give anvisninger med hensyn til tilrettelæggelsen af de forskellige entreprenørers arbejder i deres indbyrdes forhold, jfr. § 11.

Stk. 3. Entreprenøren skal nøje følge de anvisninger, der gives af tilsynet for at hindre, at ydelsen bliver ukontraktmæssig, jfr. endvidere § 13, stk. 4. Bygherrens tilsyn fritager ikke entreprenøren for selv at føre behørigt tilsyn med det ham påhvilende arbejde, jfr. § 10, stk. 1.

Stk. 4. Entreprenøren er forpligtet til selv eller ved sin stedfortræder at give møde på de af bygherren eller tilsynet indkaldte byggemøder.

§ 10.

Entreprenørens personale.

Stk. 1. Entreprenøren skal lede arbejdet personligt eller ved en stedfortræder, der i enhver henseende kan repræsentere ham.

Stk. 2. De af entreprenørens formænd eller folk, der måtte vise sig uduelige, eller som ved deres adfærd giver berettiget grund til klage, skal på bygherrens forlangende fjernes fra arbejdsstedet.

Stk. 3. Er entreprenøren bosat i udlandet, skal han, om forlanges, opgive en her i landet bosat person, til hvem betaling på hans vegne kan ske, mod hvem søgsmål kan rettes, og med hvem i det hele taget alle forhandlinger på hans vegne kan føres med bindende virkning for ham.

Stk. 4. De ovennævnte regler gælder også for underentreprenører og deres personale.

Stk. 5. Entreprenøren er overensstemmende med ulykkesforsikringslovens regler at betragte som arbejdsgiver og bærer således de denne i henhold hertil påhvilende forpligtelser. I tilfælde af, at entreprenøren antager underentreprenører, jfr. § 3, stk. 3, er han pligtig at drage omsorg for, at også de af disse på bygherrens arbejdspladser beskæftigede arbejdere er forsikrede mod ulykkestilfælde, således at hovedentreprenøren, såfremt denne forpligtelse ikke er overholdt, selv hæfter for forsikringspligten overfor arbejderne.

Stk. 6. Bygherren har ret til for entreprenørens regning at udbetale bevisligt tilgodehavende arbejds løn, hvis det er nødvendigt for at forhindre arbejdets standsning.

§ 11.

Forhold til andre entreprenører.

Stk. 1. Entreprenøren skal på bedste måde samvirke med andre ved samme foretagende beskæftigede entreprenører. Han skal i tide forhandle med tilsynet, jfr. § 9, så at alle fejl og forsinkelser, der kan opstå ved mangel på sådan samvirken, undgås.

Stk. 2. I øvrigt er han underkastet bygherrens og tilsynets anvisninger i så henseende.

§ 12.

Materialer leverede af bygherren.

Stk. 1. Entreprenøren overtager de af bygherren leverede materialer, således som det nærmere er foreskrevet i de særlige betingelser, og bærer efter modtagelsen det fulde ansvar for, at de ikke bortkommer eller beskadiges. Når deres mængde ikke er fastsat, skal der leveres entreprenøren det fornødne kvantum, som af denne må behandles med sparsomme-

lighed, og hvoraf det muligt tiloversblevne tilbageleveres.

Stk. 2. Såfremt bygherrens materialer beskadiges eller gøres ubrugelige ved kasseret arbejde, er entreprenøren erstatningspligtig. Bygherren er, bortset fra tilfælde af force majeure, jfr. § 18, stk. 7, litra c, og stk. 9, erstatningspligtig overfor entreprenøren, såfremt de materialer, som det ifølge særlige betingelser påhviler bygherren at levere, ikke leveres rettidigt, dog kun for såvidt det kan påvises, at der herved er påført entreprenøren tab.

§ 13.

Ansvar under arbejdet.

Stk. 1. Alle dele af arbejdet henstår, uanset om hel eller delvis udbetaling af entreprise-summen er sket, for entreprenørens regning og risiko indtil det tidspunkt, da aflevering ifølge § 19 eller de særlige betingelser betragtes som sket, og han skal, medmindre andet særligt er bestemt, vedligeholde dem.

Stk. 2. Dog påhviler det, medmindre andet særligt er bestemt, bygherren at tegne en brandforsikring, tilstrækkelig stor til at omfatte alle værdier, der indgår endeligt i anlægget, - derunder også tilførte materialer - på byggepladsen, og at betale præmien, ligesom han er pligtig overfor entreprenøren at dokumente, at forsikringen er tegnet og forfaldne præmier betalt.

Stk. 3. Entreprenøren bærer det fulde ansvar for sine stilladers og redskabers styrke og holdbarhed.

Stk. 4. Entreprenøren bærer det fulde ansvar for konstruktionernes stabilitet, medens de er under udførelse. Dersom han med hensyn til enkelte bestemte konstruktioner ikke mener fuldt ud at kunne påtage sig dette ansvar under udførelsen, skal han skriftligt give bygherren eller hans tilsyn meddelelse herom, og han er da for disse konstruktioners vedkommende pligtig nøje at følge de anvisninger, som gives ham angående udførelsesmåde og sikring under udførelsen.

Stk. 5. Entreprenøren er i det omfang, der følger af almindelig gældende ret, over for bygherren ansvarlig for skade, som han selv eller hans folk måtte tilføje de bygherren eller andre tilhørende bygninger, udført arbejde, maskiner, redskaber, materialer m.v. Skade, som entreprenørerne måtte forvolde på hinandens arbejde, maskiner, redskaber, materialer m.v., er bygherren uvedkommende.

Stk. 6. Bygherren er i det omfang, der følger af almindelig gældende ret, over for entreprenøren ansvarlig for skade, som han selv eller hans folk måtte påføre det af entreprenøren udførte arbejde, hans maskiner, redskaber eller materialer, eller genstande, som er leverede af entreprenøren eller tilhører ham.

§ 14.

Forhold til det offentlige, orden på arbejdspladsen.

Stk. 1. Det påhviler entreprenøren at holde sig bygnings- og brandlove og andre offentlige forskrifter efterrettelig, og det ham eller hans folk i så henseende påhvile ende ansvar er bygherren uvedkommende.

Stk. 2. Foreskrevne anmeldelser om arbejder i vej, fortov og lignende påhviler det entreprenøren at foretage, og han er forpligtet til for egen regning at reparere den ved disse arbejder forvoldte skade og drage omsorg for, at vejattest om fornødent kan udstedes.

Stk. 3. Entreprenøren er underkastet de af myndighederne eller af bygherren givne almindelige eller særlige bestemmelser til ordenens og trafikens opretholdelse.

§ 15.

Oldsager.

Oldsager og andre genstande af værdi eller interesse, som findes under arbejdet, afleveres til tilsynet. Finderen erholder den findeløn, som måtte blive betalt. For såvidt det drejer sig om danefæ (sager af guld, sølv, bronze eller rav), skal fundet indsendes til Nationalmuseet, som yder finderens godtgørelse for værdien efter de derom gældende bestemmelser. Også andre fund fra fortiden, såsom bygningsrester og grave, bør indberettes til Nationalmuseet eller nærmeste provinsmuseum. Det påhviler entreprenøren at drage omsorg for, at der ikke finder beskadigelse sted af oldtidsgrave, gamle bygningsfundamenter eller andre fredede mindesmærker, som man støder på under arbejdet, jfr. naturfredningsloven af 7. maj 1937 § 2.

§ 16.

Garanti for arbejdet.

Stk. 1. Garantiperioden fastsættes for leverancers vedkommende i de særlige betingelser og er i øvrigt, medmindre andet særligt er be-

stemt, et år. Den regnes fra det tidspunkt, da arbejdet eller et særskilt afsnit deraf, jfr. § 19, stk. 3, betragtes som afleveret ifølge bestemmelserne i § 19 eller i de særlige betingelser.

Stk. 2. I garantiperioden er entreprenøren forpligtet til uden vederlag at afhjælpe alle mangler, der er en følge af fejl, som kan lægges ham til last. Dersom han ikke efter at have modtaget skriftlig meddelelse fra bygherren om manglerne inden en af bygherren fastsat rimelig frist foretager afhjælpning, er bygherren berettiget til at lade manglerne afhjælpe for entreprenørens regning. Dersom manglerne kræver øjeblikkelig afhjælpning, er bygherren altid berettiget til i entreprenørens fraværelse at foretage afhjælpningen for dennes regning. Dersom manglerne kræver væsentlige erstatningsarbejder, regnes garantiperioden for de pågældende dele af arbejdet først fra det tidspunkt, da disse arbejder er fuldført og skriftlig meddelelse herom givet bygherren.

Stk. 3. Entreprenøren har ingen vedligeholdelsespligt i garantiperioden, medmindre det særlig er bestemt.

Stk. 4. Entreprenøren har ingen erstatningspligt for driftstab eller tabt avance.

§ 17.

Entreprenørens sikkerhedsstillelse.

Stk. 1. Dersom forholdene efter bygherrens skøn kræver det, skal entreprenøren forinden arbejdets påbegyndelse stille en sikkerhed, hvis størrelse, medmindre andet særligt er bestemt, udgør 10 % af entreprisen.

Stk. 2. Sikkerheden stilles enten ved deponering af sparekassebog eller, med bygherrens godkendelse, som bankgaranti, kautionsforsikring eller på anden måde.

Stk. 3. Den stillede sikkerhed tjener til i enhver henseende at holde bygherren skadesløs i tilfælde af, at entreprenøren misligholder sine forpligtelser.

Stk. 4. Sikkerheden tilbageholdes, indtil entreprenørens forpligtelser med udløbet af garantiperioden, jfr. § 16, er fuldt ud opfyldt. I tilfælde af afsnitsvis aflevering, jfr. § 19, stk. 3, fordeles sikkerheden med hensyn til frigivelse forholdsmæssigt på de enkelte afsnit.

Stk. 5. I det i § 16, stk. 2, nævnte tilfælde af garantiperiodens forlængelse for en del af arbejdet kan sikkerheden kun tilbageholdes for en forholdsmæssig del.

Stk. 6. Bygherren kan endvidere, når garanti-

forpligtelsen, efter at arbejdet er afleveret, ikke kan skønnes at andrage det fulde beløb, frigive indtil $\frac{2}{3}$ af sikkerheden.

§ 18.

Tidsfrist, bøde, erstatning.

Stk. 1. Arbejdet skal påbegyndes snarest muligt efter, at entreprenøren har fået meddelelse om budets antagelse, medmindre andet særligt er bestemt. Hvor arbejdets karakter efter bygherrens skøn gør det hensigtsmæssigt, skal entreprenøren efter nærmere aftale med bygherren ved dets påbegyndelse udarbejde en arbejdsplan, som skal forelægges bygherren til godkendelse.

Stk. 2. Arbejdet skal i sin helhed og i de enkelte dele fremmes således, at det kan tilendebringes indenfor de fastsatte tidsfrister.

Stk. 3. Dersom arbejdet på utilbørlig måde tilsidesættes eller ikke fremmes behørigt, har bygherren ret til, efter forudgående forgæves skriftlig advarsel, at fratage entreprenøren arbejdet eller visse dele deraf og lade det udføre for hans regning. Forinden den nye entreprenør påbegynder arbejdet, skal der af bygherren træffes foranstaltning til at søge omfanget og, hvis der er strid herom, kvaliteten af det hidtil udførte arbejde konstateret, i hvilken anledning entreprenøren skal have lejlighed til at varetage sine interesser.

Stk. 4. Såfremt arbejdet fratages entreprenøren, er bygherren berettiget til i fornødent omfang og på forsvarlig måde at benytte de entreprenøren tilhørende materialer, redskaber og arbejdsmateriel.

Stk. 5. Hvis det er fastsat, at entreprenøren skal betale en nærmere angivet bøde for overskridelse af tidsfristerne, er det en betingelse for denne dagbødes afkrævning, at bygherren ved tidsfristens udløb var i stand til at modtage arbejdet, og overskridelsen af tidsfristerne regnes først fra den dag, da dette var tilfældet.

Stk. 6. Såfremt der er fastsat bøde, kan erstatningskrav for forsinket levering ikke rejses ud over dagbødernes beløb.

Stk. 7. Forlængelse af tidsfristerne kan forlanges i følgende tilfælde:

- a. Ved forandringer af arbejdet, som kræves af bygherren, og som medfører forsinkelse af dette.
- b. Ved forsinkelse af leverancer eller arbejdsydelse, som bygherren selv udfører eller lade udføre ved andre entreprenører.

c. I tilfælde af indgribende forstyrrelser i arbejds gang, der bevirkes uden entreprenørens skyld ved forhold, over hvilke han ikke er herre, f.eks. krig, ildsvåde, strejker eller lock-out'er, usædvanlige naturbegivenheder og lignende.

d. Når usædvanligt vejrlig forhindrer arbejde.

Stk. 8. Entreprenøren skal dog ufortøvet skriftligt meddele bygherren, når han således anser sig berettiget til forlængelse af fristen, og på forlangende godtgøre, at den indtrådte forsinkelse skyldes det påberåbte forhold, ligesom han også skal godtgøre, at forsinket modtagelse af materiale ikke skyldes uhensigtsmæssige dispositioner fra hans side.

Stk. 9. Hvis bygherren ikke er i stand til at modtage arbejdet til den fastsatte tid, er han desuagtet forpligtet til at erlægge betalingen for det udførte arbejde. Endvidere er han forpligtet til at erstatte entreprenøren de påviselig ved forsinkelsen forårsagede udgifter. Forlængelse af tidsfristerne for arbejdets modtagelse tilkommer bygherren i tilsvarende tilfælde som i stk. 7, under pkt. c, for afleveringen foreskrevet, ligesom der også må iagttages de samme regler for meddelelse om og påvisning af årsagen til forsinkelsen.

Stk. 10. I øvrigt er begge parter ansvarlige over for hinanden for udgifter vedrørende det omkontraherede arbejde, som ved fejl eller forømmelser fra den ene parts side måtte være påført den anden part.

§ 19.

Aflevering.

Stk. 1. Når arbejdet er fuldført, skal entreprenøren anmelde dette skriftligt til bygherren, som derefter inden to uger skal indkalde til en afleveringsforretning, hvortil entreprenøren er pligtig at give møde personligt eller ved stedfortræder, idet han ellers må tage bygherrens opmåling og skøn over arbejdet for gyldigt.

Stk. 2. Ved private husbygningsarbejder, som under opførelsen finansieres midlertidigt gennem byggelån, skal samtlige entreprenørers arbejder være fuldført, forinden afleveringsforretning kan kræves afholdt, medmindre andet særligt er bestemt.

Stk. 3. Ved private husbygningsarbejder, der falder i særskilte afsnit, f.eks. blokbebyggelser, kan der, forsåvidt dette er forudsat i fordelingsplanen eller i fordelingslisten, kræves afholdt

afleveringsforretning for de enkelte afsnit, når de er fuldført.

Stk. 4. Ved afleveringsforretningen anses arbejdet afleveret til bygherren, medmindre denne under forretningen påviser væsentlige mangler. Er dette tilfældet, afholdes ny afleveringsforretning, når entreprenøren har givet bygherren meddelelse om, at han anser manglerne for afhjulpet.

Stk. 5. Dersom bygherren i øvrigt vil påberåbe sig mangler i anledning af afleveringen, skal han under afleveringsforretningens afholdelse meddele entreprenøren dette. Entreprenøren er da pligtig inden en af bygherren fastsat, rimelig frist at afhjælpe disse mangler og skriftligt meddele bygherren, når det er sket. Bygherren er herefter pligtig inden to uger skriftligt at meddele entreprenøren, såfremt han ikke mener, at manglerne er behørigt afhjulpne, samt angive, hvilke mangler der endnu påberåbes. Skulle entreprenøren ikke derefter omgående afhjælpe disse mangler, er bygherren berettiget til at lade dem afhjælpe for entreprenørens regning.

Stk. 6. Senest fire uger efter, at afleveringen er sket, er entreprenøren pligtig til bygherren at fremsende endelig og fuldstændig opgørelse, herunder over tilgodehavender for alle ekstrarbejder, og efter fremsendelse af denne opgørelse kan han ikke fremkomme med yderligere krav.

§ 20.

Entreprenørens fallit, likvidation, død m.m.

I tilfælde af entreprenørens fallit eller likvidation kan bygherren uden varsel ophæve kontrakten ved skriftlig meddelelse til boet, henholdsvis likvidator. Ved entreprenørens død er dødsboet, hvis gælden i dette vedgås, eller hans enke, hvis hun hensidder i uskiftet bo, og ved entreprenørens umyndiggørelse hans værge berettiget til med en af bygherren godkendt person som leder at fortsætte og færdiggøre arbejdet. Bygherren kan dog, dersom der ikke af entreprenøren er stillet sikkerhed i henhold til § 17, nu kræve forholdsmæssig sikkerhedsstillelse.

§ 21.

Bygherrens sikkerhedsstillelse.

Stk. 1. Ved private husbygningsarbejder, som under opførelsen finansieres midlertidigt gennem byggelån, skal bygherren, medmindre an-

det særligt er bestemt, udstede et ejerpantebrev, der i det mindste er af en sådan størrelse, at det er tilstrækkeligt til at dække de i fordelingsplanen, jfr. § 22 A., stk. 1, angivne tilgodehavender.

Stk. 2. Dette ejerpantebrev tjener først til sikkerhed for byggelångiverens tilgodehavende til enhver tid og derefter til sikkerhed for forholds­mæssig dækning af alle de i fordelingsplanen angivne tilgodehavender.

Stk. 3. Ejerpantebrevet må kun tjene til sikkerhed for krav, der vedrører byggeriet.

Stk. 4. Ved andre private arbejder kan entreprenøren, dersom det ikke godtgøres, at bygherren vil være i stand til at fyldestgøre entreprenøren, forlange, at bygherren inden arbejdets påbegyndelse stiller sikkerhed enten ved deponering af sparekassebog eller med entreprenørens godkendelse, som bankgaranti, kautionsforsikring eller på anden måde.

Stk. 5. Sikkerheden fastsættes, medmindre andet særligt er bestemt, til 3 måneders gennemsnitsbetaling, udregnet således, at entreprisen summen fordeles ligeligt på det antal måneder, som er fastsat i kontrakten for arbejdets udførelse.

§ 22.

Betaling.

A.

Stk. 1. Ved private husbygningsarbejder, som under opførelsen finansieres midlertidigt gennem byggelån, affattes ved arbejdets påbegyndelse en fordelingsplan, der angiver, i hvilke rater og på hvilke tidspunkter entreprisen sum­merne m.v. udbetales.

Stk. 2. Fordelingsplanen skal godkendes af samtlige entreprenører, såvel som af arkitekt, ingeniør, sagfører eller anden byggeledelse, der har krav på vederlag for ydelser til byggeforetagendet. Et af disse underskrevet eksemplar af fordelingsplanen skal vedhæftes entreprisen kontrakten.

Stk. 3. Hvis ikke andet særligt er aftalt, erlægges betaling for ekstraarbejder efter tilsvarende regler som fastsat for den pågældende entreprisen.

Stk. 4. Såfremt ikke andet særligt er bestemt, forrentes entreprenørernes tilgodehavende med 5 % p.a. fra 3 månedersdagen efter stedfunden aflevering, jfr. § 19, stk. 4. Såfremt en entreprenørs endelige opgørelse ikke er fremsendt rettidigt, jfr. § 19, sidste stykke, udskydes for-

rentningen af hans tilgodehavende i et tilsvarende tidsrum, dog mindst 4 uger.

B.

Stk. 5. Ved andre arbejders påbegyndelse træffes der aftale mellem bygherren og entreprenøren om fordeling af tilbudssummen på de enkelte poster af arbejdet efter disses værdi, for at senere stedfindende afdragsbetalinger kan ske på grundlag af denne fordelingsliste.

Ved aftale om forandret betaling gives der fordelingslisten tilføje herom.

Stk. 6. Såfremt ikke andet særligt er bestemt, kan entreprenøren en gang hver måned indgive begæring om udbetaling af à conto beløb for udført arbejde. Der udbetales ham derefter inden tre uger det beløb, som det må erkendes, at der er ydet kontraktmæssige materialer eller arbejde for. Dog kan der tilbageholdes indtil 10 % af disse beløb til sikkerhed for arbejdets gode aflevering i dets helhed.

Stk. 7. Når det tilbageholdte beløb har nået 5 % af hele entreprisen summen, kan bygherren ikke forlange yderligere tilbageholdelse.

Stk. 8. For sådanne leverancer, som præsteres fuldt færdige i rater, ydes betalingen uden fradrag, og alene den stillede garanti, jfr. § 17, tjener som sikkerhed i garantiperioden.

Stk. 9. Dersom bygherren ikke overholder den i stk. 6 foreskrevne 3 ugers frist for udbetaling af à conto beløb, og sådan betaling ej heller sker senest 1 uge efter, at han har modtaget skriftlig begæring derom fra entreprenøren, er denne berettiget til at standse arbejdet.

Stk. 10. I tilfælde af uenighed om den endelige opgørelse må det beløb, som parterne er enige om, at entreprenøren har til gode, ikke forholdes ham.

C.

Stk. 11. Alle leverancer og arbejder er i den tilstand, hvori de til enhver tid befinder sig, bygherrens ejendom, for så vidt de fastsatte betalingsvilkår er overholdt.

§ 23.

Transport på entreprisen summen.

Entreprenøren kan, med mindre andet særligt er bestemt, kun give transport på sit tilgodehavende til sikkerhed for fordringer, der står i forbindelse med udførelsen af hans arbejde.

§ 24.

Twistigheder.

Stk. 1. Stridsspørgsmål, der opstår mellem bygherren og entreprenøren om deres indbyrdes retsforhold i anledning af arbejdet, afgøres endeligt og bindende af den voldgiftsret¹⁾, der omhandles i Dansk Ingeniørforenings, af ministeriet for offentlige arbejder godkendte voldgiftsregler, medmindre spørgsmålene helt eller aldeles overvejende er af juridisk natur. Uenighed mellem parterne herom, afgøres endeligt og bindende af voldgiftsretten, der i dette tilfælde skal bestå af fem medlemmer; sagen skal afvises fra voldgiftsretten, hvis enten rettens flertal eller to af de juridiske medlemmer stemmer derfor.

Stk. 2. Om sagernes behandling gælder be-

stemmelserne i de ovennævnte voldgiftsregler.

Stk. 3. Dersom bygherren under hensyn til spørgsmålets beskaffenhed ønsker det, træder i stedet for den i stk. i nævnte voldgiftsret og de for denne gældende voldgiftsregler den af Akademisk Arkitektforening i forening med Håndværksrådet nedsatte voldgiftsret²⁾ og de for denne fastsatte, af ministeriet for offentlige arbejder godkendte voldgiftsregler.

Stk. 4. At tvisten henvises til voldgift eller rettergang, medfører ikke nogen lempelse i parternes gensidige forpligtelser.

Stk. 5. I tilfælde af søgsmål er parterne pligtige at give møde for den forligskommission og underret, hvorunder bygherren eller - om denne måtte foretrække det - arbejdsstedet henhører, med varsel som til indenfor kredsens område boende.

¹⁾ Voldgiftsrettens præsidium består af en formand og to andre medlemmer, som tillige med to suppleanter vælges af Højesteret blandt dennes dommere eller for et af medlemmerne og en af suppleanternes vedkommende blandt Østre Landsrets dommere. Valget sker for fem år, dog at en valgt afgår i tilfælde af, at han *udtræder* af den ret, som han ved valget var medlem af.

Formanden bestemmer, i hvilket omfang de to andre medlemmer skal fungere som formand.

Voldgiftsretten består af formanden og to af Dansk Ingeniørforenings bestyrelse for hvert enkelt tilfælde efter sagens beskaffenhed udmeldte teknikere.

Dersom parterne enes derom, suppleres retten

med præsidiets to andre medlemmer. Det samme skal ske, dels når det forlanges af en part, der anser sagen for at være af særlig betydning, dels når en part gør gældende, at stridsspørgsmålet helt eller aldeles overvejende er af juridisk karakter, og derfor påstår sagen afvist fra voldgiftsretten; i det førstnævnte tilfælde kan voldgiftsretten, uanset hvorledes spørgsmålet om sagsomkostninger i øvrigt afgøres, bestemme, at de udgifter, der er en følge af rettens supplerings, skal udredes af den part, der har rejst krav herom, når retten skønner, at det ikke var tilstrækkeligt begrundet at fremsætte kravet.

²⁾ Om denne voldgiftsret gælder tilsvarende regler til de i note 1 nævnte.

§ 1.

Denne lov finder anvendelse på tilbudsgivning ved arbejder og leverancer inden for bygge- og anlægsvirksomhed.

§ 2.

Ved licitation forstås i denne lov, at et arbejde eller en leverance udbydes, således at flere opfordres til inden samme bestemte tidspunkt og på samme udbudsgrundlag at give skriftlige og bindende bud, idet det ved opfordringen tilkendes gives, at også andre er opfordret til at byde.

Stk. 2. Ved offentlig licitation rettes opfordring til at byde ved bekendtgørelse i dagspressen eller på lignende måde til en ubestemt kreds. Ved bunden (ikke-offentlig) licitation rettes opfordringen til at byde direkte og alene til dem, fra hvem bud ønskes.

§ 3.

Ved enhver licitation indgives buddene i lukket kuvert, der åbnes på licitationsstedet på et forud fastsat tidspunkt. De bydende er berettiget til at være til stede ved åbningen af buddene og til at blive bekendt med budsummerne og eventuelle forbehold.

Stk. 2. Udbyderen er ved offentlig licitation berettiget til at vælge mellem samtlige indkomne bud og til at forkaste dem alle,

ved bunden licitation forpligtet **til**, medmindre andet udtrykkeligt fastsættes ved opfordringen til at byde, at antage det billigste bud eller forkaste dem alle ved meddelelse til de bydende.

Stk. 3. Ved en licitation må et bud, som er højere end et andet ved licitationen afgivet bud, ikke nedsættes.

§ 4.

Ved tilbudsgivning er det forbudt

1) at gennemføre forudgående regulering af bud,

2) at fastsætte betingelser for åbning af bud og

3) at foretage udskydning af bud.

Stk. 2. Aftaler og vedtagelser om pligt til forudgående anmeldelse af licitationsbud til de bydendes organisationer eller om pligt for bydende til at forhandle eller på anden måde samarbejde inden tilbudsgivningen er forbudt.

Stk. 3. Forud for licitationen må bydende kun afholde møder vedrørende licitationen til drøftelse af udbudsgrundlaget, herunder spørgsmål om teknisk begrundede forbehold, og kun såfremt udbyderen opfordres til at komme til stede og såvel organiserede som uorganiserede bydende på lige vilkår har adgang til mødet.

Det er ikke tilladt at modtage underhåndsbud, såfremt der tidligere på samme arbejde eller leverance er modtaget licitationsbud eller mere end ét underhåndsbud og der ikke er forløbet enten mindst 6 måneder fra licitationsdagen, henholdsvis efter modtagelsen af det seneste underhåndsbud, eller 3 måneder efter annulleringen af licitationen eller underhåndsbuddene.

Stk. 2. Licitation over et arbejde eller en leverance, over hvilke der tidligere er afholdt licitation eller modtaget underhåndsbud, må først afholdes, når den tidligere licitation eller de modtagne underhåndsbud er annulleret.

Stk. 3. Annullering af en licitation skal ske ved skriftlig tilkendegivelse fra udbyderen til hver af de bydende.

§ 6

Bestemmelserne i loven om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger finder i øvrigt fortsat anvendelse på de af nærværende lov omfattede forhold.

§ 7.

Overtrædelse af § 3, stk. 1, 1. punktum, og stk. 2 og 3, § 4 og § 5, stk. 1 og 2, straffes med bøde eller under skærpene omstændigheder hæfte, medmindre højere straf er forskyldt efter borgerlig straffelov. Forinden tiltale rejses, skal sagen forelægges monopoltilsynet til udtalelse.

Stk. 2. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, et andelsselskab, en organisation eller anden kollektiv enhed, kan bødeansvar pålægges den kollektive enhed som sådan.

§ 8.

Denne lov træder i kraft den 1. januar 1967.

§ 9.

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Christiansborg slot, den 8. juni 1966.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

/ Lars P. Jensen.

Benyttelse af »lånte« priser.

23. Under forhandlingerne er kommissionen blevet gjort opmærksom på konkrete tilfælde, hvor der inden tilbudsgivningen er truffet dispositioner, der minder om aftaler mellem de bydende om prismæssige forhold, idet der er givet bud, som helt eller delvis har været baseret på »lånte« priser. Fra entreprenørforeningens side er det anført, at baggrunden for en sådan fremgangsmåde væsentligst var risikoen for ellers at miste det stillede depositum, idet mange bygherrer stillede som betingelse for at tilbagebetale depositum, at der afgaves tilbud. Når der blev lånt et tilbud, kunne det skyldes, at man efter en licitationsannonce havde rekvireret betingelser for et arbejde, der så viste sig ikke at have interesse, men i de fleste tilfælde skyldtes det sikkert manglende tid tæt op mod licitationsdagen på grund af andet presserende arbejde eller andre licitationer. Fra bygherreside har man anført, at baggrunden for fremgangsmåden snarere måtte være hensynet til under alle omstændigheder at få

»navnet« med ved licitationen, idet depositum sædvanligt ville blive tilbagebetalt ved tilbagelevering af tegninger og beskrivelser.

I kommissionen har man været af den opfattelse, at det i det hele måtte være i strid med den nuværende licitationsordning, når de bydende traf arrangementer med at »låne« priser hos hinanden, og spørgsmålet er da også senere taget op af monopoltilsynet.

Som det fremgår af redegørelsen herom i »Meddelelser fra monopoltilsynet« nr. 6/1957, har entreprenørforeningen og håndværksrådet nu henstillet til medlemmerne at undlade at give eller medvirke til, at andre afgiver »lånte« tilbudspriser, og i denne forbindelse har en række bygherrer og bygherreorganisationer givet udtryk for forståelse af, at det kan være begrundet, at en håndværker ikke kan eller ikke ønsker at deltage i en licitation, og givet tilsagn om eller henstillet til deres medlemmer, at depositum for udbudsmateriale bliver tilbagebetalt, selvom der ikke gives bud, når materialet inden en vis frist tilbageleveres i uskadt stand.

Kap. VII Jordfaste fortidsminder.

§ 48.

Gravhøje, stengrave, voldsteder, forsvarsanlæg, ruiner og broanlæg, der enten er synlige i terrænet, eller hvorom der er foretaget tinglysning efter § 52, må ikke beskadiges eller ændres, og det areal, hvorpå de er beliggende, må ikke deles ved udstykning, omdeling eller skelforandring uden rigsantikvarens og fredningsnævnets samtykke. Samme beskyttelse har andre fortidsminder, såsom møllekanaler og dæmninger, stenvolde, stenrækker, kanaler, anlæg ved og i søer, åer og helligkilder m.v., såfremt der er foretaget tinglysning efter § 52.

Stk. 2. Bavtastene, helleristnings- og andre kultstene, runestene, kors, milepæle og lignende må ikke ændres eller flyttes uden rigsantikvarens og fredningsnævnets samtykke.

Stk. 3. Fortidsminder på søterritoriet, såsom stengrave, sejlspærringer, havne- og broanlæg, må ikke beskadiges eller ændres uden rigsantikvarens samtykke. Fund af sådanne anlæg skal straks anmeldes til rigsantikvaren.

§ 49.

Findes der under et jordarbejde grave, gravpladser, bopladser, ruiner eller andre jordfaste fortidsminder, skal arbejdet standses i det omfang det berører fortidsmindet. Fundet skal straks anmeldes til rigsantikvaren, og de fundne genstande skal efter anmodning afleveres til denne. Rigsantikvaren meddeler snarest den, der udfører arbejdet, om dette kan fortsætte, eller det skal indstilles, indtil der er foretaget en undersøgelse, eller - såfremt fortidsmindet søges erhvervet i henhold til stk. 3 - indtil spørgsmålet om en erhvervelse er endeligt afgjort. En eventuel undersøgelse skal være

afsluttet inden 1 år efter anmeldelsen. Undersøgelsen bekostes af rigsantikvaren. Udføres arbejdet for en offentlig myndighed, afholdes udgifterne dog af denne myndighed.

Stk. 2. Private grundejeres tab ved ikke at kunne fortsætte den hidtidige drift, medens undersøgelsen foretages, eller, hvis fortidsmindet søges erhvervet efter stk. 3, indtil spørgsmålet om en erhvervelse er endeligt afgjort, erstattes af rigsantikvaren. Kan der ikke opnås enighed om erstatningen, fastsættes denne af taksationskommissionen.

Stk. 3. Finder rigsantikvaren, at det pågældende fortidsminde bør bevares på stedet for eftertiden, afgiver han, såfremt en aftale om en anden ordning ikke kan opnås, senest ved undersøgelsens afslutning indstilling til ministeren om erhvervelse af fortidsmindet og eventuelt omkringliggende areal. Erhvervelsen kan eventuelt ske ved ekspropriation efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Stk. 4. Rigsantikvaren kan kræve adgang til steder, hvor der foretages jordarbejder, og hvor der kan formodes under arbejdet at fremkomme fund som nævnt i stk. 1, 1. punktum.

§ 50.

Beskadiges, ændres eller flyttes et jordfast fortidsminde, kan rigsantikvaren pålægge ejeren og brugeren at genoprette den hidtidige tilstand inden for en rimelig frist, medmindre det godtgøres, at skaden ikke skyldes fejl eller forsømmelse fra disses side. Efterkommes pålægget ikke, kan rigsantikvaren lade arbejdet udføre på ejerens og brugerens bekostning.

§ 51.

Rigsantikvaren kan mod forevisning af behørig legitimation kræve adgang til jordfaste fortidsminder og kan lade sådanne fortidsmin-

der undersøge og istandsætte, såfremt dette ikke medfører udgift for ejeren, jfr. dog herved § 50. Rigsantikvaren kan ligeledes kræve adgang til sådanne steder, hvor den kan formodes at være et fortidsminde.

Stk. 2. Finder rigsantikvaren, at der bør sikres offentligheden adgang til et jordfast fortidsminde, afgiver han, såfremt en aftale om en vederlagsfri ordning ikke kan opnås, indstilling til ministeren om erhvervelse af fortidsmindet og eventuelt et omkringliggende areal. Det samme gælder, hvis rigsantikvaren af andre grunde mener, at fortidsmindet bør tilhøre det offentlige.

§ 52.

Rigsantikvaren kan begære en meddelelse om tilstedeværelsen af de i § 48 nævnte jordfaste fortidsminder tinglyst på de pågældende ejendomme.

§ 53.

Inden for en afstand af 100 m fra de i § 48 nævnte jordfaste fortidsminder, bortset fra kors, milepæle og lignende, må der ikke uden fredningsnævnets tilladelse placeres bygninger, skure, campingvogne og lignende, opstilles master, foretages beplantninger og ændringer i terrænet eller iværksættes foranstaltninger, der i væsentlig grad kan virke skæmmende på fortidsmindet. I skove og plantager, hvor der var bevoksning før den 1. marts 1961, kan nyplantning dog finde sted, men beplantningen skal, medmindre fredningsnævnet tillader andet, holdes i en afstand af mindst 5 m fra fortidsmindets fod. Fredningsnævnet kan ændre grænserne for det i 1. punktum nævnte område, såfremt dets areal ikke forøges. Fredningsnævnet skal, inden det træffer afgørelser efter denne paragraf, indhente udtalelse fra rigsantikvaren.

Stk. 2. Ministeren kan fastsætte regler, hvorefter det helt eller delvis forbydes at placere telte inden for den i stk. 1, 1. punktum, nævnte linje.

Efter forsikringsaftalelovens § 25, stk. 1, indtræder et forsikringssselskab, der har betalt erstatning til en skadelidt, i dennes ret mod skadevolderen. Hvis skadevolderen har forvoldt skaden ved en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som grov, eller hvis hans erstatningsansvar udelukkende hviler på Danske Lovs 3-19-2 om arbejdsgiverens ansvar for sine arbejdstagere, kan domstolene imidlertid bestemme, at erstatningspligten skal nedsættes eller helt bortfalde.

Ved en dom, afsagt den 13. februar 1968, fastslog højesteret, at der ikke i grundsætningen i forsikringsaftalelovens § 25 kan findes støtte for nedsættelse eller bortfald af erstatningskrav fra staten, idet staten er selvforsikrer, og der ikke af staten er etableret en forsikringslignende ordning som f.eks. den nu ophævede Stats-Brandforsikringsfond.

Det gav anledning til kritik i folketinget, at den, der volder skade på statens ejendom, således er ringere stillet end den, der volder skade på privat ejendom, som er dækket ved sædvanlig skadesforsikring. Justitsministeren

stillede som svar på kritikken i udsigt, at staten, indtil en eventuel lovændring var gennemført, ville være tilbageholdende med at rejse erstatningskrav.

Man skal derfor efter beslutning i regeringen anmode styrelserne om at undlade at rejse erstatningskrav i tilfælde, hvor det må antages, at domstolene ville have ladet erstatningskravet *bortfalde* efter forsikringsaftalelovens § 25, stk. 1, 2. pkt., hvis der havde været tegnet skadesforsikring. Denne fremgangsmåde bør i almindelighed også følges, hvor spørgsmålet må anses for tvivlsomt.

I tilfælde, hvor en anvendelse af reglen kan tænkes at medføre en *nedsættelse* af kravet, skal man anmode om, at erstatningspåstanden for retten begrænses til, hvad der ville være blevet tilkendt, hvis § 25, stk. 1, 2. pkt., havde været anvendelig.

Man anmoder om, at disse retningslinier også følges ved erstatningskrav, der allerede er rejst over for skadevolderen, men som endnu ikke er afgjort ved dom eller forlig.

Knud Thestrup.

j Gersing.

§ 1.

Retssag om tvister, som efter aftale mellem parterne skal afgøres ved voldgift, skal efter påstand afvises fra domstolene.

Stk. 2. En voldgiftsaftale er ugyldig, såfremt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller aftalen foreskriver en sammensætning af voldgiftsretten eller en sagsbehandling, som ikke er betryggende for parterne eller en af disse.

§ 2.

Under en retssag, der er anlagt, efter tvisten er indbragt for voldgiftsret, kan domstolene ikke, inden voldgiftsretten har truffet sin afgørelse, tage stilling til, om tvisten i sin helhed eller for en del hører under voldgiftsrettens kompetence, medmindre vægtige grunde taler derfor.

Stk. 2. En sag anses for indbragt for voldgiftsret, når en af parterne har fremsat begæring om udpegning af voldgiftsmænd, eller, hvis voldgiftsrettens medlemmer på forhånd er udpeget, har indgivet klageskrift til voldgiftsretten.

§ 3.

Domstolene kan efter begæring yde bistand til gennemførelse af en voldgiftssag. Bistand kan bl.a. ydes i følgende tilfælde:

1) Er antallet af voldgiftsmænd, fremgangsmåden ved udpegelsen af voldgiftsmændene eller stedet for voldgiften ikke aftalt, og kan enighed derom ikke opnås, træffes den nødvendige afgørelse af retten, så vidt muligt i overensstemmelse med almindelig brug på det pågældende område.

2) Undlader en part at udpege sin eller sine voldgiftsmænd, foretages valget af retten. Det samme gælder, hvis valg af enevoldgiftsmand eller af voldgiftsrettens formand ikke kan gennemføres på grund af uenighed.

§ 4.

Indsigelser mod en voldgiftsmands habilitet kan på begæring af en part prøves særskilt af domstolene, så snart voldgiftsmanden er udpeget.

§ 5.

Domstolene yder på begæring af voldgiftsretten bistand til optagelse af bevis efter retsplejelovens almindelige regler.

§ 6.

Voldgiftsrettens fastsættelse af sit eget honorar kan på begæring af en part prøves særskilt af domstolene.

§ 7.

En kendelse afsagt af en voldgiftsret er ugyldig i sin helhed eller for en del, såfremt:

1. Voldgiftsaftalen er ugyldig.
2. Voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været betryggende for parterne eller en af disse eller ikke er i overensstemmelse med de regler, der var gældende for voldgiftsretten, og fravigelsen kan være af væsentlig betydning.
3. Voldgiftsretten har overskredet sin kompetence.
4. Kendelsen strider mod ufravigelige retsgrundsætninger.

§ 8.

Afgørelser efter §§ 3, 4 og 6 træffes af den ret, ved hvilken sagen skulle være anlagt, såfremt voldgift ikke var aftalt, eller, hvis ingen dansk domstol herefter er kompetent, af Sø- og Handelsretten i København.

Stk. 2. Begæringer efter §§ 3, 4 og 6 skal fremsættes skriftligt over for retten. Parten skal samtidig lade en genpart af begæringen

forkynde for modparten og tilsende voldgiftsretten, eller, hvis retten endnu ikke er trådt sammen eller er ophævet, de udpegede voldgiftsmænd en genpart. I de i § 4 nævnte tilfælde sendes tillige en genpart af indsigelsen til den trediemand eller den institution, som måtte have udpeget vedkommende voldgiftsmand.

Stk. 3. Retten fastsætter en frist, inden hvilken modparten og i givet fald andre vedkommende kan fremkomme med et skriftligt svar. Retten kan anordne mundtlig forhandling. Afgørelsen træffes ved kendelse. Afgørelsen er i de i § 3 nævnte tilfælde endelig.

Stk. 4. Begæring efter §§ 4 og 6 skal fremsættes snarest muligt efter, at vedkommende voldgiftsmand er udpeget, eller efter at voldgiftsretten har fastsat honoraret.

§ 9.

Danske voldgiftskendelser kan fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme. Fuldbyrdelsesfristen regnes fra forkyndelsen af voldgiftskendelsen.

Stk. 2. Begæring om fuldbyrdelse indgives til fogeden. Begæringen skal være skriftlig og ledsaget af en udskrift af kendelsen samt af voldgiftsaftalen, såfremt aftalen er skriftlig.

Stk. 3. Indsigelser mod voldgiftskendelsens gyldighed der fremsættes under fuldbyrdelsen, påkendes af fogeden. Kan en fremsat indsigelse ikke forkastes på det foreliggende grundlag, kan fogeden dog henvise rekvirenten til almindelig rettergang.

Stk. 4. Er voldgiftskendelsen indbragt for en anden voldgiftsret eller for domstolene til prøvelse i medfør af § 7, bestemmer fogeden, om fuldbyrdelsen skal fremmes eller bør udsættes, og i forbindelse hermed om fuldbyrdelsen eller udsættelsen bør betinges af, at der stilles sikkerhed.

§ 10.

Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om betingelserne for at tillægge udenlandske voldgiftskendelser bindende virkning her i landet. Justitsministeren kan endvidere fastsætte regler, hvorefter sådanne kendelser under forudsætning af gensidighed kan fuldbyrdes her.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om international voldgift, som i mangel af gyldig aftale mellem parterne skal følges ved afgørelse af tvist om voldgiftsaftalers gyldighed, om valg af voldgiftsmænd, om disses habilitet, kompetence, beføjelser og pligter, om voldgiftsrettens sammensætning og behandling af sagen, om voldgiftskendelsens form og indhold, om mulighederne for dens tilsidesættelse og om betingelserne for dens fuldbyrdelse.

§ 11.

Loven træder i kraft den

Stk. 2. Danske Lov 1-6-1 og § 32, stk. 3, i lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler ophæves.

